

**SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR**

DOKTORI ISKOLA

Sulyok Márton

**Magánszféra védelem a tisztességes eljárásban –
Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi vizsgálata**

PhD értekezés

TÉZISEK

Témavezető:

Prof. Dr. Trócsányi László PhD, egyetemi tanár, SZTE ÁJTK

SZEGED, 2017

1. Az értekezés tárgya és aktualitása

“Egy civilizált világban nem lehet titkot tartani [...], nincs olyan magánszféra, amelyet ne lehetne megsérteni [...] A társadalom egy maszkbál, amelyben mindenki elrejtí igaz karakterét és elrejtőzve fedi azt fel.”¹ – írta Ralph Waldo Emerson, korának egyik legnagyobb politikai gondolkodója az 1860-as évek Amerikájában.

„A magánszféra korának vége.” – hangzott el 250 évvel később, 2010-ben Mark Zuckerberg, a legnagyobb közösségi oldal tulajdonosának szájából, aki szerint a *privacy* (magánszféra) többé már nem a társadalmi norma.²

Ezzel szemben azonban mégis azt állítjuk: „[ú]gy tűnik, hogy a magánszféra az, amely civilizálttá tesz bennünket”,³ tehát egy civilizált világban tehát lehet (és kell) is titkot tartani, nincs vége a magánszféra korának. Épp ellenkezőleg.

Köszönhetően az információs és kommunikációs technológiák (IKT) ⁴ robbanásszerű fejlődésének, az információs társadalomban és az információs jogokkal összefüggésben olyan új interdiszciplináris jogterületek jelennek meg mint pl. az információs technológiai (IT) rendszerekkel összefüggő jogi problémákat szabályozó IT-jog, vagy az adatvédelmi jog, amelyek többletvédelmet képesek biztosítani a magánszférát érő újabb és újabb sérelmek ellen.

Az IKT által biztosított ún. IKT előnyök révén a társadalom a technológia ún. „felvértező hatásának” (*empowerment effect*) előnyeit élvezzi, amelynek köszönhetően hatékonyan képes a mindennapi életvitelbe integrálni az eddig szokatlan és/vagy szabályozatlan technológiai megoldásokat is. A technikai fejlődés azonban magával hozza annak igényét, hogy az alkotmányban és az eljárási törvényekben rögzített szabályokat fejleszteni kell.

Az alkotmányjog, illetve az eljárásjogok kódexei nem tudnak olyan gyorsan reagálni a társadalmi változásokra (részint a jogfejlődés, részint a jogalkotás ütemének lassúsága okán), amint az kívánatos lenne a jogalanyok szemszögéből, illetve az online bizalmi kapcsolattartás horizontjának és vertikumának nagyon gyors tágulását sem képesek lekövetni úgy, ahogy például azt az adatvédelmi vagy az IT-jog teszi.

Az alkotmányi szintű szabályozással és a szektorális, eljárásjogi törvényekkel kapcsolatban megfogalmazott fejlődési, fejlesztési igényből álláspontunk szerint elsődlegesen az következik, hogy a magánszférát – XXI. századi, megváltozott és később részletesen elemzett értéktartalmára tekintettel – az alkotmányba beépített tisztességes eljárási többletgaranciák érvényesítésével kell védelmezni. Ez az alkotmányi szintű védelem pedig másodsorban tovább kell, hogy hasson a szektorális garanciák rendszerére, és tükröződnie kell az eljárásjogi szabályokban.

A német alkotmánybíróság (BVerfG) által jogértelmezésen keresztül megalkotott „IT-alapjog” (ti. az IT rendszerek bizalmasságához és integritásához fűződő alapjog)

¹ EMERSON 2004, 119

² Huffington Post, 2010. március 18: *Facebook's Zuckerberg Says Privacy No Longer A 'Social Norm'* http://www.huffingtonpost.com/2010/01/11/facebooks-zuckerberg-the_n_417969.html

³ ALDERMAN - KENNEDY 1995, xiii

⁴ Az IKT fogalom magyarázatát ld. pl. ZUPPO 2012

szükségessége vonatkozásában Küpper⁵ úgy nyilatkozik, mivel „a meglévő alapjogok az ember magánszféráját nem védik az információs technika területén”,⁶ így a német alkotmánybíróság kiterjesztette annak védelmét. Ahogy ez a német példa is mutatja, fokozatosan fejlesztett védelmet kell tehát nyújtani a magánszférának és a magánszféra „érinthesetlen magterületéhez” (*unantastbaren Kernbereich*)⁷ tartozó bizalmi kapcsolattartásnak az IT-rendszerek világában. Ezt a védelmet pedig ugyanúgy nyújtani kell az ún. bizalomszegés árán, magánszféra- illetve alapjogsértő módon szerzett bizonyítási eszközök felhasználásával szemben is, különös tekintettel az online és az elektronikus térben létesített és fenntartott bizalmi kapcsolatokra és kommunikációra (összefoglaló néven ezentúl: bizalmi kapcsolattartásra).

E védelemnek számos formája létezhet és létezik a különböző országokban, jogrendszerekben az alkotmány és a szektorális törvények szintjén. Az értekezésben ezen rendszerek ismertetésére, és a polgári eljárásjogi garanciarendszer vonatkozásában megfogalmazott állításaink igazolásában analogikus használatukra is törekszünk, elsődlegesen – és összhangban téziseinkkel – az alkotmányi szinten létező magánszféravédő tisztességes eljárási szabályokra összpontosítva.

Arra teszünk kísérletet, hogy az információs társadalom összefüggésében megvizsgáljuk, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog „átfogó és korlátozhatatlan minősége”⁸ hogyan fejleszthető, illetve bővíthető tartalmilag tisztán alkotmányjogi eszközökkel, a bizalmi kapcsolattartást védelmező magánszférához való jog tényleges eljárási védelmének alkotmányi szintű megteremtése által.

Elvi alapunk ehhez a vizsgálathoz az információs társadalomban a társadalmi szerződés központi joglemondási elemével kapcsolatban lezajlott paradigmaváltás. Emiatt hangsúlyosabbá válik – egyes jogairól való lemondás helyett – az állampolgárok többletjog-követelése az immáron szolgáltató államtól, és a polgárság hangsúlyosabban részt vesz a közérdek azonosításában és védelmében is.

Ezt konkretizálva természetesen tárgya ennek a modern társadalmi szerződésnek a magánszféra fokozottabb állam általi védelme iránti igény, és a magánszférajokra vonatkozó többletkövetelés is, mégpedig különösen az információs társadalomban. Hiszen a technológiai fejlődés hatására nem csak az államnak kell és lehet többleteszközöket és -jogosítványokat juttatni polgárai fokozottabb ellenőrzésére, és ezzel növelni annak információs hatalmát, hanem a polgárok magánszféráját is egyre szélesebb körű védelemben kell részesíteni.⁹

A garanciarendszer kiszélesítése pedig elsődlegesen az alkotmányba épített biztosítékokon, másodlagosan pedig az alkotmányi védelmen alapuló szektorális törvényekben elhelyezett explicit fékeken keresztül kell, hogy megtörténjen, ahogy ezt téziseinkben is megfogalmazzuk.

⁵ vö. KÜPPER 2009

⁶ KÜPPER 2009, 4. Bővebben pl. HOFFMANN-RIEM 2008

⁷ vö. BVerfGE 80, 367 (374) – elemzi ZAKARIÁS 2013, 77-78.

⁸ Ezt a tételt az AB következetes gyakorlata pl. az alábbi határozatokban munkálta ki: vö. pl. 6/1998 (III. 11.) AB határozat, 14/2004 (V. 7.) AB határozat, 11/2007. (III. 7) AB határozat

⁹ Az állami információs hatalom szabadságjogi korlátairól, különös tekintettel e körben a magánszférához való jogra, ld. SZABÓ 2012

1.1. Az értekezés módszertana

Az értekezésünkben kifejtett kutatás módszertanára általánosságban jellemző, hogy az összehasonlító jog és az összehasonlító alkotmányjog eszköztárával dolgozik a hipotézisek bizonyításában. Ezen keretek között alkalmazza a rendszertani, logikai és nyelvtani értelmezés eszközeit, és főként a jogátvétel (máshol: jogimport, jogtranszfer) kapcsán sokszor épít analógiákra és a kevesebbről a többre, a többről a nevesebbre való következtetésre.

A magánszféra-garanciák megnövekedett alkotmányos értéke és társadalmi-jogi szükségessége kapcsán az információs társadalmi szerződés vonatkozásában a társadalomtudományi (ezen belül pl. jogelméleti és történeti) megközelítések interdiszciplináris eszközeivel is operálunk. Ettől eltekintve a teljeskörű jogtörténeti feltáró vizsgálattól pusztán azért tekintünk el, mert (i) a kutatási téma aktualitását a technológia rohamos, közelmúltbéli fejlődése adja, valamint mert (ii) pl. a történeti alkotmány vívmányai körében aligha találunk olyan „transzplantot” a magyar közjogi hagyományban, amely a mai közjogi viszonyok kontextusába átültethető lenne az értekezés téziseinek alátámasztására.

Abból a megközelítésből indulunk ki, hogy az információs társadalomban az emberi méltósághoz való jogon túl – de mégis azon belül, annak értékét hangsúlyozva az információs önrendelkezés fontosságán keresztül – a *privacy* (és az e köré épülő, valamint ebből fakadó „jogcsokor”), mint magánszféra már *sui generis* anyajogi tulajdonságokkal rendelkezik az információs jogok tekintetében. Ebből kifolyólag a magánszféra fokozottabb – nem csak anyagi jogi, hanem eljárásjogi és természetesen alapjogi – védelme is indokolt. Ennek a védelemnek pedig a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben ki kell terjednie a bizalmi kapcsolattartásból származó információk jogsértő bizonyítási eszközként való felhasználásának tiltására. Ebből következően a magánszféra alkotmányi szintű védelmében nevesített többletszabályok (jelesül: kizárási szabályok) bevezetése is az Alaptörvény XXVIII. cikkének „élő keretében” kell, hogy megtörténjen, de tekintettel az Alaptörvény VI. cikkében megfogalmazott kötelezettségekre is.

Az értekezésben a fenti megközelítés alátámasztására az amerikai *common law* jogrendszer magánszféra-értelmezésének útjait közelítjük a kontinentális jogrendszerekben megszokotthoz (összehasonlító jelleggel és módszerrel), olykor a minősítő ismérvek ütköztetése által. E körben azonban nem célunk, hogy a fogalom tartalmát egységesítsük, vagy meghatározzuk. Kutatásunk során a magánszférát a tisztességes eljáráshoz való jog alapjogi környezetében kívánjuk alkotmányjogilag pozicionálni, és többletgaranciáinak szükségességét indokolni (egy konkrét polgári eljárásjogi példán keresztül).

Számos szerző hangsúlyozta eddig is, hogy a fogalmi egységesítés nem lehetséges, mert a magánszféra rendezetlen fogalom (*concept in disarray*),¹⁰ ezért alább is csak atekintetben teszünk kísérletet fogalmi, tartalmi közelítésre, hogy

- (i) a *common law* és a kontinentális jogrendszerek milyen jogi tulajdonságai mentén minősítik a magánszférát védendő jogként és értékként, illetve

¹⁰ Ezt a kifejezést használja SOLOVE 2008, 1.

- (ii) ezek alapján annak védelméhez milyen tulajdonságai mentén viszonyulnak, s
- (iii) ezen tulajdonságokra milyen garanciákat építenek.

Az értekezésben szándékosan eltekintünk tehát a magánszféra-fogalom definíciószerű tisztázásától, s vizsgálatunkban inkább a magánszféravédelem kommunikációs vonatkozásaira és a bizalmi kapcsolattartás fokozott védelmének jelentőségére összpontosítunk.

Ebben a keretben annak lehetőségét elemezzük, hogy

- (i) a magánszféra különböző jogrendszerekben és különböző kontextusokban alkalmazott eltérő értelmezéseit és védelmét a fogalom lehetséges jogi- és értékminősítései hogyan orientálják, valamint
- (ii) az ezen eltérő értelmezésekből és védelmi megoldásokból keletkező vagy kiszűrhető alkotmányos eszméket, illetve konkrét doktrínákat hogyan lehet adott esetben jogátvétekként kezelni.

Ezen keretben megvizsgáljuk, hogy melyek lehetnek azok a jogi transzplantok vagy alkotmányos eszmék – akár az alkotmányértelmezésben, bírói gyakorlatban, akár a jogalkotásban-alkotmányozásban –, amelyek a magyar kontextusban is megállnák a helyüket. A kontextusfüggően változó magánszféravédelem többletgaranciáiról az amerikai irodalomban számos álláspont került megfogalmazásra már az eddigiekben is, amelyek részletes feldolgozására is az elemző részben sor kerül.¹¹

A komparatív megközelítés alkalmazása kapcsán nem mehetünk el azon negatív felhangok mellett, amelyek a jogi transzplantok vonatkozásában alapvető módszertani problémákat vetnek fel azok tényleges hasznosságával kapcsolatban. Értekezésünkben a jogátvételezés és a transzplantok alkalmazhatóságáról módszertani szempontból mégis azt az érvet tartjuk hangsúlyosnak, hogy a transzplantáció ténye nem okolható teljes egészében azért, ha egy alkotmányjogi transzplant, vagy maga a „jogátvételezés” ténye, kudarcot vall. Lisa Toohey – Watson-ra utalással¹² – jegyzi meg, hogy egy törvény létezése gyakran sokkal fontosabb, mint az a tény, hogy azon társadalom kulturális feltételeihez formáltak, amelyben való működésre magát a szabályt ténylegesen szánták.¹³

Ennek analógiáján, a jogsértő bizonyítási eszközök alkalmazását eleve korlátozó alkotmányi szintű kizárási szabályok pusztán léte a közérdekű magánszféravédelem megvalósításában olyan kérdés, amelynek önmagában létjogosultsága van a jogátvételezés elméletek alapján. Az ilyen célra irányuló jogátvételezési törekvések eredményességét

¹¹ A témában Daniel J. Solove 2000-es évekbeli munkásságának nyomán számos szerző foglalkozik a kontextualizált magánszféra-védelem különböző aspektusaival. Közülük a legismertebb Helen Nissenbaum munkássága, aki a megfigyelőrendszerek alkalmazása kapcsán ír a kontextuális magánszféra-védelem fontosságáról, ld. pl. NISSENBAUM 2004, könyv változatban, bővítve: NISSENBAUM 2009

¹² Alan Watson sokan a transzplant-elmélet atyjának tekintik, fő műve WATSON 1974.

¹³ TOOHEY 2005

előre azonban semmiképpen sem lehet megítélni, és annak esetleges kudarcáért pedig nem okolhatóak a *common law* és kontinentális jogrendszerek közötti különbségek. E jogrendszerközi eltérések pont a jogátvétel: az alkotmányos eszmék migrációja és a jogi transzplantok áramlása (ti. a jogrendszerek alkotmányos konvergenciája) folytán éppen megkopni látszanak.

Breda és Vricella a jogsértő bizonyítási eszközök eljárási felhasználhatóságának általunk is vizsgált kérdéséről úgy fogalmaznak az angol és az olasz polgári eljárás összehasonlításában, hogy az alkalmazott szabályrendszerek különbözőségének nem oka az, hogy a két ország eltérő jogcsaládba tartozik.¹⁴ Ebből számunkra az következik, hogy az egyes rezsimek közötti alkotmányos vagy eljárásjogi konvergenciát mint kutatási alapot és vizsgálati tendenciát nem szabad eleve elvetni. E megközelítés tagadása ugyanis azzal lenne egyenértékű, mintha azt a triviális igazságot tagadnánk a közjog és magánjog éles elhatárolhatóságának lassú eróziója, megszűnése kapcsán, hogy a közjog magánjogiasodik és a magánjog pedig közjogiasodik.

Idézett olasz szerzők Jane Stapletonra utalással azt is megállapítják, hogy a bírói gyakorlatokra és érvelésekre összpontosító összehasonlító vizsgálat, mint módszertani kiindulópont – helyesen alkalmazva – abban lehet segítségünkre, hogy a nyelvi és terminológiai hibákból eredő különbségeket és az összehasonlítás során elkerülhetetlen szubjektív elvárások miatti módszertani hibákat csökkentse.¹⁵ Az értekezésben azt vizsgáljuk hasonló módszertannal, hogy lehet-e jogátvétel révén orvosolni a polgári perbeli bizonyítás szabályainak a magánszféra alapjogi értékével nem megfelelő mértékben számoló garanciadeficitjét az alkotmány szintjén, a tisztességes eljáráshoz való jogot szabályozó rendelkezések között.

A jogátvétel (ti. az alkotmányos eszmék migrációja, alkotmányjogi kölcsönzés vagy a jogi transzplantok alkalmazásának lehetősége) természetesen magával hozza annak módszertani problémáját is, hogy a különböző jogrendszerek dogmatikája közötti különbségeket adott esetben szükséges lehet feloldani. További feladat olyan megközelítések, módszerek és eszközök alkalmazása a transzplantok alkalmazhatósága vonatkozásában, amelyek a dogmatikai különbségek okozta problémák kikerülését lehetővé tehetik. Ilyen módszer például az ún. „alkotmánymérnökösködés” (*constitutional engineering*);¹⁶ ti. egy adott alkotmányos eszme „beépítése” a nemzeti alkotmányba az alkotmányozónak adott jogi vagy éppen politikai iránymutatásokon keresztül.

Természetesen ebben a dimenzióban azt is vizsgálni kell, hogy hogyan lehet az alkotmányértelmező hatalom „kezét vezetni” az így beültetett transzplantok nemzeti alkotmányjog szerinti értelmezésében úgy, hogy komparatív példákon keresztül megjelöljük az értelmezés lehetséges irányait és az alkotmánybíróági gyakorlatban megjelenítünk olyan korábban esetleg nem vagy nem általánosságban alkalmazott értelmezési doktrínákat is, amelyek e transzplantok eredeti, származási jogrendszerében alakultak ki. Mint fentebb írtuk azonban, e módszertani probléma kikerülésére az alábbiakban nem foglalkozunk a magánszféra fogalmához kapcsolódó alapvető dogmatikai kérdésekkel, pusztán olyan eljárásjogi összefüggésekre

¹⁴ BREDA – VRICELLA 2014, 429.

¹⁵ BREDA – VRICELLA 2014, 430. (STAPLETON 2007-et idézik)

¹⁶ A kifejezést pl. SARTORI 1997 használja.

koncentrálunk, amelyek ebben az adott kontextusban képesek többletvédelmet generálni.

Kutatásmódszertanunk alapvetése, hogy hipotéziseink bizonyítására kizárólag az alkotmányos polgári eljárásjog területén vizsgálunk bizonyítási kérdéseket, mivel a bírósági eljárás közjogilag meghatározott összefüggésében az értekezés szűken értelmezett témája szempontjából itt a leggyakoribbak olyan egyéni alapjogi jogosultságok, amelyek nyilvánvaló összeütközésben állhatnak egymással és nyilvánvaló alapjogsérelmekhez vezethetnek. Ilyenek a már fent említett magánszférához való jog, illetve az ezzel szemben érvényesíteni kívánt bizonyításhoz való jog (tágabb értelemben a szemben álló felek igazsághoz való hozzájutásának a joga).

Ezzel természetesen nem azt mondjuk, hogy a büntetőeljárásjogban ilyen alapjogi kollíziók (vagyis konkuráló alapjogi pozíciók) nem állhatnak fenn, de az ott alkalmazott bizonyítékkizárás talán már nagyobb mértékben építenek olyan alkotmányos eszmékre, vagy jogátvételre, amelyek hatékonyabban képesek védelmezni az egyének alapjogait, ebben a kontextusban elsődlegesen az állammal szemben. Ezen felül természetesen a jogállami büntetőeljárások még inkább közjogi jellege és állam által domináltsága természetesen már jóval korábban magával hozta annak igényét, hogy ilyen kizárási és korlátozó megoldások megjelenjenek. Gácsi a jogellenesen szerzett bizonyítékok büntetőeljárás felhasználásáról írt nagyívű értekezésében a bizonyítási módok e vonatkozásaiban Belingre utalva megjegyzi, hogy szerinte csak „*az eljárás eltérő érdekű résztvevőinek érdekeire és az erkölcsi elvárásokra tekintettel*” lévő jogállami büntetőeljárás lehet megfelelő.¹⁷

Értekezésünk tézisei és a fentiekben körülírt vizsgálati módszertan kapcsán sokakban felvetődhet, hogy a probléma megoldásához nem szükséges-e vizsgálni a *Drittwirkung*, azaz az alapjogok közvetlen vagy közvetett horizontális hatályának elsősorban a német alkotmánybírósági gyakorlatban kidolgozott tételeit, amelyek vonatkozásában világszerte megoszlanak a vélemények.¹⁸ Mivel azonban az értekezésben a tisztességes eljáráshoz való jog keretei között polgári eljárásokra koncentrálunk, nem anyagi jogi megfontolások alapján kívánjuk megoldani a magánszférajogok kapcsán felvázolt alapjogi ütközéseket. Elvetjük tehát a horizontális hatály oldaláról történő megközelítést. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nem ismernénk az arra vonatkozó elméleteket és nem merítünk azokból, de azok részletezése ténylegesen nem járul hozzá értekezésünk téziseinek bizonyításához.

Az értekezés téziseinek elemző részében a kontinentális és az amerikai *common law* jogrendszer alkotmánybírósági gyakorlatát hasonlítjuk össze a magánszférához (és ehhez kapcsolódóan az információs önrendelkezéshez) való jognak a tisztességes eljáráshoz való jogon belül, vagy ahhoz kapcsolódóan érvényesülő eljárási garanciái tekintetében, kiegészítve ezt az összehasonlítást eljárásjogi és egyéb analógiákkal, amelyek például szolgálhatnak a magyar szabályozás átalakításához.

¹⁷ GÁCSI 2015, 22.

¹⁸ A magyar alkotmánybíróság eddig mindössze négy határozatában foglalkozott a horizontális hatály kérdésével, főként devizahiteles ügyekben (legújabbán ld. pl. 3121/2015 (VII.9.) AB határozat, vagy 34/2014 (XI. 14.) AB határozat) Mivel a kérdés megítélése hazánkban is igen kétséges kimenetelű, így kutatási módszertanunkban nem erre alapoztunk.

E körben alapvetően az amerikai és a német alkotmányértelmezés hozadékát vizsgáljuk meg, együtt olyan (főként európai, kontinentális) alkotmányok szabályozásának elemzésével, ahol már korábban megjelentek eljárásjogi vonzatú transzplantok a magánszféra fokozottabb védelme érdekében az alkotmány szintjén is (pl. Görögország, Portugália).

Az alapjogvédelmi aspektus eljárási oldalának vizsgálata kapcsán azt is fontos vizsgálnunk, hogy a magánszférajogok alapjogi értéke hogyan változott meg a XXI. században, amely az angol-amerikai jogirodalom számos szerzőjét mélységében foglalkoztatja.¹⁹ Nem véletlen tehát, hogy az értekezésben a magánszférajogok megváltozott értékével és a számukra biztosított alkotmányi védelem kiszélesítése körében megfontolandó jogi transzplantokkal kapcsolatosan elsődlegesen és főként az angol-amerikai jogirodalomra alapozzuk megállapításainkat.

1.2. Az értekezés hipotézisei és tézisei

Az alapjogsértő – és különösen a magánszférasértő – bizonyítási eszközök kizárását illetően alapvetően három összetartozó nézőpontból közelítjük meg. A polgári eljárásbeli magánszféravédelem új rendszerét ezek alapján vetítjük előre, és ezekhez egy-egy, eltérő alkotmányjogi megközelítéseken alapuló megoldási javaslatot elemzünk.

- (i) *Holisztikus szemlélettel* közelítünk a bizalmi kapcsolattartás hathatósabb védelmére javasolt magánszféravédelmi garanciák alkotmányreformon keresztül történő megvalósításához, egy lehetséges alkotmányos pillanat melletti érvek felsorakoztatásával. Az alkotmányreform álláspontunk szerint a tisztességes eljáráshoz való jog (Alaptörvény XXVIII. cikk) tartalmi bővítése által vihető keresztül a polgári eljárásbeli magánszféravédelem garanciáinak fejlesztése érdekében, amely az igazságszolgáltatás rendes működésére, és az ebbe vetett közbizalomra mint alkotmányos értékre is hat így.
- (ii) *Szektorális szemléletünk* alapján az esetleges alkotmányreform továbbhatásával a szektorális törvények garanciáit is vizsgálat tárgyává tesszük az alkotmány alatti szint vonatkozásában. E körben kifejezetten üdvözljük a 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: új Pp.) jogsértő bizonyítási eszközök felhasználhatóságára vonatkozó rendelkezését, és az azt megalapozó jogalkotási indokokat. Annak tartalmi összefüggéseiben azonban további, konkrét és kellően differenciált alapjogi mércék szükségességéről értekezünk, kitekintve az e vonatkozásban releváns nemzetközi gyakorlatra is.
- (iii) *Redukcionista szemléleten* keresztül, valamint függetlenül az eljárásjogi magánszféravédelem alapjogi mércéinek létrehozására irányuló alkotmányreformtól illetve az ezt tükröző, vagy ennek hiányában alapjogvédelmi szempontból megerősített szektorális szabályok lététől egy harmadik irányt is azonosítunk kutatásunkban. Az Alkotmánybíróság

¹⁹ vö. pl. KEATS CITRON – MELTZER HENRY 2010; SOLOVE – RICHARDS 2007; RENGEL 2013; LIND – RANKIN 2015; BENNETT 2011.

alkotmányjogi panaszjárásainak vonatkozásában azzal érvelünk, hogy hogyan lehet az első két megközelítésben azonosított jogfejlesztési irányokat – azokat alátámasztó érveink el nem fogadása esetén – alulról építkezve meghonosítani a magyar jogalkalmazásban. E körben különös figyelemmel vizsgáljuk a magánszférasértő bizonyítási eszközök kizárására vonatkozó alkotmányos követelmények megfogalmazhatóságának lehetőségét egy konkrét polgári eljárásjogi esettanulmány keretében.

Ezen hármas (holisztikus-szektorális-redukcionista) megközelítés egyes irányai egymástól függetlenek, adott esetekben alternatívák, de az értekezés téziseinek érvrendszerében egymással számos ponton össze is kapcsolódnak.

Alapvetően a rendszerszintű (holisztikus) megközelítéshez kapcsolódva, de a másik két megközelítési irányra is mögöttesen vonatkoztatva megállapításainkat, elvi élel értekezünk a magánszférához való jog keretében egyre erősödő bizalmi kapcsolattartás jelentőségéről. Ennek intenzitása a virtuális, online térben soha nem látott méreteket és számos különböző formát ölt, amely egyben a magánszféra mint alapvető jog értékváltozását is megalapozza.

A technológia fejlődése hatására az online bizalmi kapcsolattartás átfogó társadalmi és egyéb, individualizált formáit védelmező alkotmányjogi normarendszer átalakulása lényeges kérdéseket hordoz magában.

Tisztázandó az is, hogy a fenti társadalmi változás és a jogi védelem transzformációjának társadalmi igénye hogyan igazolják az összehasonlító alkotmányjogi megközelítést a felmerülő problémák megoldásában. Az összehasonlító módszer alkalmazása keretében a jogátvétel egyes formáinak alkalmazhatóságát is vizsgáljuk tehát – elvi élel leszögezve a komparatiztika hasznosságát a tárgyalt problémák megoldásában, rendszertani kérdések megválaszolásával, valamint konkrétabban egy polgári eljárásjogi esettanulmány bemutatásán keresztül is.

A vizsgált alapproblematika aktualitása kapcsán eddig ismertett összefüggések között holisztikus megközelítésünkben adódik **első hipotézisünk**.

Álláspontunk szerint ma Magyarországon a magánszférának a technológiai fejlődés által indukált alkotmányos értékváltozása miatt alkotmányreformra van szükség. Ennek pedig a magánszférájogok tisztességes eljárásokon belüli fokozottabb védelmére kell irányulnia a polgári eljárásjog vonatkozásában, tekintettel a magánszféra²⁰ és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való, az Alaptörvény által szintén védelmezett jogokra. Az alkotmányreformnak továbbá az eljárás tisztességes minőségének tartalmi bővítésére kell irányulnia az Alaptörvény keretei között megfogalmazott szabályokon keresztül.

²⁰ A magánszféra kiterjedésével és az ezekhez kapcsolódó alapjogokkal részletesen foglalkozik a Magyar Köztársaság Alkotmányának kommentárjában pl. JÓRI 2009, 2167-2193. A magánszférával kapcsolatban kialakított sféra-elméletéről és a magánélettől való elhatárolásról ld. pl. GÖRÖG 2016, 99-118, kül. 102-103. vagy SZABÓ 2012, kül. 30-32

Amint azt téziseinkben igazoljuk, az alkotmánymódosítás szükségessége abban áll, hogy Magyarországon a magánszféra körébe tartozó személyes adatoknak és magának a magánszférának, valamint ennek keretében a bizalmi kapcsolattartásnak nem biztosított olyan szintű alapjogi védelem a bizonyítási eljárásban, amelyet a magánszférajogok értékének XXI. századi, technológia-indukált megváltozása indokolna. Ezt a tételünket egy polgári eljárásra vonatkoztatott példán keresztül vizsgáljuk majd részletesen.

Szintén holisztikus megközelítésünket megalapozó **második hipotézisünk**, hogy a fenti alkotmányreformot olyan változás is motiválja, illetve teszi szükségessé, amely az információs társadalomban új hangsúlyokkal megjelenő, és az értekezésben részletesen elemzett információs társadalmi szerződéshez köthető, amelyből a magánszférajogok értékváltozása kapcsán alkotmányos pillanat léte vezethető le.

Az információs társadalmi szerződés a hagyományos rousseau-i szerződés alávetési és joglemondási eleme helyett a többletjogok fokozottabb, libertariánusan megalapozott követelésére épül, különösen a magánszférajogok vonatkozásában. A XXI. századi technológiai fejlődésnek és a jogrendszerek globális alkotmányos konvergenciájának köszönhetően felértékelődik a magánszféra jogi értéke, megváltozik annak domináns minősége, amelyet ezen új helyzetre tekintettel értékelni kell. (Az értekezés 3. fejezete végzi el a magánszféra XXI. századra megváltozott alapjogi értékének, jogi minőségének, minősítésének jogelméleti, alkotmányjogi szempontú vizsgálatát.)

Holisztikus, rendszerszintű megközelítésünk keretében értekezésünk első két hipotézise egymással összefügg. Amikor első hipotézisünk kapcsán az alkotmányreform szükségességéről beszélünk, felvetődik annak előkérdése, hogy fennáll-e olyan alkotmányos pillanat (*constitutional moment*), amely magával hozza az alkotmányreform tényleges szükségességét.

Az amerikai alkotmányelmélet egyes szerzői szerint²¹ amikor alkotmányos pillanatot élünk, akkor az alkotmányban szabályozott eljárásokon kívül is bekövetkezhetnek nagy alkotmányos változások, amikor is egyes alkotmányos kérdéseket illetően a közvélemény figyelme megnő, és ez politikai cselekvésre sarkall. E politikai cselekvés eredményeinek védelme és megőrzése érdekében az (alkotmányos) igazságszolgáltatás pedig aktivizálódik. Az alkotmányos pillanat létevel kapcsolatosan felvetődő előkérdésre az értekezés második hipotéziséhez kapcsolódó végkövetkeztetéseink keretében adjuk meg a választ, a magánszféra XXI. században megváltozott jogi és alkotmányos értékének értékelése körében (ld. bővebben az értekezés 3. fejezetét).

Álláspontunk szerint a jelenkor technológiai, jogi és társadalmi környezetében az információs társadalmi szerződés hangsúlyainak alapvető megváltozása a tradicionálisan a szerződés középpontjában álló (az állam felé, az állam javára történő) joglemondás felől a többletjogok, alapjogvédelmi többletgaranciák követelése felé tolja a mérleg nyelvét, amely változás társadalmi súlya önmagában és alapvetően alkotmányos pillanatot hoz létre.

²¹ vö. pl. ACKERMAN 1991.; Az elmélet kiváló összefoglalását és magyarázatát adja pl. SIMON 1992.

A társadalmi diskurzusban a magánszféra újragondolt, jobban kontextualizált és „testreszabott” védelmének szükségessége alapvető hangsúlyá válik. Jogi és alkotmányos értékének mibenléte, illetve ezen érték változása a jogásztársadalmat globálisan foglalkoztatja, és a jogtudományi, elméleti és gyakorlati vitáknak természetesen hatása van a közvéleményre is. Az e vitákban felvetődő jogi, politikai és társadalmi kérdések az alkotmányos politika (*constitutional politics*)²² szintjén exponálódnak, amelyekre így az alkotmányos igazságszolgáltatásnak és a jogalkotónak, alkotmányozónak is reagálnia kell.

Holisztikus megközelítésünket tárgyaló téziseinkben igazoljuk, hogy ma Magyarországon olyan alkotmányos pillanatot élünk, amelyben a közvélemény figyelme egyre nagyobb alkotmányos hangsúlyt ad a magánszférajogok fokozottabb védelmének, hiszen pl. az egyik oldalról kinyitja, a másik oldalról bezárja azt.²³ Elég, ha csak arra gondolunk, hogy a személyiség egyes elemei kereskedelmi értékének hasznosításával az egyénre nyíló ajtók kitárulnak, a magánszféra fontossága relatívvá válik, ezzel szemben pedig a kapcsolattartás bizalmasságának garanciái egyre erodálódnak az információs technológiák által az állam és az egyének kezébe adott lehetőségek hatására, és megjelenik az igény az egyénre nyíló ajtók bezárására.

A fentieket egy példával illusztrálva: a „bizalmasság jogának” és a bizalmi kapcsolattartás egyre fokozottabb (Görög szerinti ’belső’) védelmének (ti. a magánszféravédelem újabb és újabb összefüggéseinek) deklarálásával szemben az emberi személyiség egyes más alkotórészeinél már (a Görög szerinti ’külső’) kereskedelmi értékről és hasznosításról beszélhetünk, amelyek merőben új olyan fogalmakat és szabályozást, sőt jogi és társadalmi látásmódot is igényelnek, valamint bevezetnek, mint a *personal brand*, vagyis a személyes márka.

A magánszféravédelem tárgyában készült számos film, illetve könyv mellett az olyan mozgalmak is híven példázzák ezt a megnövekedett társadalmi figyelmet, amelyek keretében például az európai piacon jelen lévő nagy IT cégek az Európai Bizottsággal összefogva olyan magatartási kódexet fogadtak el, amelynek segítségével társadalmi felelősségvállalásuk keretében az online platformjaikon elérhető (és adott esetben magánszféra- és méltóságsértő) gyűlöletkeltő tartalmakat 24 órán belül eltávolítják.²⁴ A tisztességes eljárás követelményrendszere vonatkozásában is felmerülnek korábban előre nem látott kérdések, nevezetesen, hogy a bíróságnak a tárgyalás nyilvánosságát esetleg a Twitter vonatkozásában korlátoznia kellhet az érintett felek pl. magánszféra érdekeire tekintettel.²⁵

A fentiek pusztán példaként szolgálnak olyan az információs társadalommal és az online közösségek keretében ápolat kapcsolatokkal összefüggő magánszférajogi kérdésekre, amelyekre az alábbiakban keressük majd a választ. A technológiai

²² Az alkotmányos politika elmélete szintén az amerikai alkotmányelméletben használatos és az amerikai alkotmányfejlődés történeti összefüggéseiben elemzi a közvélemény mobilizálásával, a politika szerepével és az igazságszolgáltatásnak az első két aktor (a társadalom és a politika) véleményére és tevékenységére adott jogfejlesztő válaszait. Leginkább jeles képviselője szintén Bruce Ackerman. vö pl. ACKERMAN 1989.

²³ Az emberi személyiség külső és belső oldaláról ld. pl. GÖRÖG 2016b, 51.

²⁴ vö. Code of Conduct of Countering Hate Speech Online. http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf (A Facebook, a Microsoft, a Twitter és a Youtube összefogása az Európai Bizottsággal)

²⁵ ld. pl. PAVÉR 2013

fejlődés által élénk állított kihívás azonban nem csak jogi, hanem technológiai és szociológiai is, amely az információs társadalomban felnövekvő generációk sajátosságaiból is ered. A hagyományos intim és bizalmi kapcsolatok alkotmányos javainak (pl. házasság, szoros családi kötelék, szülő-gyermek kapcsolat) helyét pontosan meg kell határozni ebben a közegben: egy olyan virtuálisan hálózatos társadalomban, amely gyakran nem érti meg e kapcsolatok lényegét, és nem neveli arra a jövő generációit, hogy mit is jelent a bizalom és az intimitás az elektronikus térben, az elektronikus magánszféra vonatkozásában.²⁶

A *privacy*-vel szembeállítva ezt akár *deprivacy* jelenségnek is nevezhetnénk, mivel az angol '*deprive*' kifejezés valamitől való megfosztást jelent. Ha magyarul kellene visszaadnunk mindezt, akkor leginkább a magánszféra fokozatos „elpárologásáról”, vagy inkább „elpárologtatásáról” kell beszélnünk. Erre utalhatott Mark Zuckerberg is akkor, amikor azt állította, hogy a technológiai fejlődés hatására a magánszféra korának vége, mert az többé már nem a társadalmi norma. A társadalmi norma lehet, hogy szép lassan valóban a bizalmasság és az ésszerű *privacy* elvárások önkéntes feladásához vezet bizonyos élethelyzetekben,²⁷ de ezzel szemben mégis van egy nem is jelentéktelen egyéni igény a felhasználók részéről a bizalmasság, a visszaélésmentes adatkezelés iránt. Ezt a kettőt kell egymással kibékíteni.

Ezen elvi vita kapcsán felvethető akár az is, hogy az emberi méltóság fogalmát is szükséges újraértelmezni e technológia-indukált változások hatására. Mi azonban azon az állásponton vagyunk, hogy a méltóságfogalom állandó, s annak védelmét úgy kell az új összefüggések között megteremteni, hogy egyes részelemeit jobban kontextualizálva erősítjük. Ennek a védelmi erőfeszítésnek az egyik példája az, hogy az eljárásjogi magánszféravédelem erősítésével kizárjuk annak lehetőségét, hogy egy bírósági eljárásban magánszférasértő bizonyítási eszközöket használhassanak fel az egyénnel szemben.

Mindenesetre a magánszférajogok tekintetében fennálló alkotmányos pillanat vonatkozásában az ackermani elmélet alapján az alkotmányos politika két irányban vezethet változáshoz:

- (i) egyrészt a jogalkotás, alkotmányozás keretei között,
- (ii) másrészt a jogalkalmazás, igazságszolgáltatás, beleértve az alkotmányos igazságszolgáltatást is, keretében.

A jelen értekezésben mindkét aspektusból vizsgáljuk a magánszféravédelem eljárási biztosítékainak kérdését, szűkebben pedig a polgári eljárásjog alkotmányi szintű és szektorális garanciarendszerének kiszélesítése vonatkozásában. Ezek álláspontunk szerint kiüresedhetnek olyan, az alkotmányban rögzített és a tisztességes eljáráshoz való jogból levezetett kizárási szabályok nélkül, amelyek adekvátan képesek védelmezni a XXI. században, a technológiai forradalom hatására megnövekedett társadalmi, jogi és politikai értékű magánszférát.

²⁶ A virtualizálódó egyénnel kapcsolatos alapjogi problémákról az információs társadalomban ld. SZABÓ 2012, 30-32.

²⁷ Erről bővebben ld. pl. KOOPS – LEENES 2005

A hipotéziseinkben fentebb körvonalazott hármas megközelítésen belül az értekezésben

- (i) Elsőként az állammal szemben fogalmazunk meg követeléseket a magánszféra és a személyiség objektív intézményvédelmi oldalának fejlesztése tekintetében, amelyek pl. a magánszférához és a tisztességes eljáráshoz való joghoz kapcsolódó, azokba betagozott többletvédelem megjelenítésére vonatkoznak egy specifikus alapjogi mérce, bizonyítékkizárási szabály formájában. (Ez kapcsolódik holisztikus megközelítésünkhöz.)
- (ii) Másodsorban szintén az eljárásjogi szabályozás mikéntjével kapcsolatosan folytatunk alkotmányjogi szempontú – ti. a törvényi szabályozás lényeges tartalmára koncentráló – elemzést, konkrétan a bizonyításra vonatkozó polgári eljárásjogi szabályok vonatkozásában. (Ez kapcsolódik szektorális megközelítésünkhöz.)
- (iii) Harmadrészt pedig az egyének számára nyitva álló szubjektív alapjogvédelem új formáinak megjelenése képezi vizsgálatunk tárgyát, különös tekintettel a valódi alkotmányjogi panasz intézményére. Ezen keresztül ugyanis a tisztességes bírói eljárás kontextusában nyílik vagy nyílhat lehetőség tényleges jogvédelem érvényesítésére az eljárásban felvett vagy lefolytatott, szolgáltatott bizonyítás révén megvalósított magánszférasérelmekkel, bizalomszegéssel szemben. (Az értekezés 6. fejezetében egy konkrét magyar polgári eljárásjogi esettanulmány leírásában alkotmányjogi panaszindítvány megalapozottságának bizonyításán keresztül szándékozunk bemutatni azon jogvédelmi lehetőségeket, amelyek a magánszféra XXI. században megváltozott alkotmányos és társadalmi értékére épülhetnek a jogsértő bizonyítási eszközök alkalmazásával szemben a polgári eljárásjogra korlátozódva. Ez kapcsolódik redukcionista megközelítésünkhöz.)

Ebben a fenti keretben az állammal szemben megfogalmazott elvárásaink természete kettős. Első és második hipotézisünk nyomvonalán azok:

- (i) egyrészt kiterjednek az alkotmányozó (és jogalkotó) hatalomra, és az alkotmány (valamint az eljárási törvények) módosítására,
- (ii) másrészt pedig az igazságszolgáltatás rendes működésére, és az ebbe vetett közbizalomra mint alkotmányos értékre, különös tekintettel a bizonyítási eljárásra, illetve az azt meghatározó doktrínákra és alapelvekre is.

Ebből is következik, hogy az értekezés elemző részében, a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmi vizsgálata kapcsán kritikai élel vizsgáljuk a jelenlegi magyar polgári eljárásjog új szabályozását. Ezen felül szintén kritikus szemlélettel vizsgáljuk az alkotmányi szinten megjelenő szabályozást is, ahonnan a magánszféra-érzékeny kizárási szabályokat hiányoljuk a tisztességes eljáráshoz való jogra vonatkozó

rendelkezők köréből.²⁸ E két összefüggő szempontból elvégzett vizsgálat alapján végül az eljárásjogok vonatkozásában általános követelményeket fogalmazunk meg az eljárásjogi magánszféravédelem alapjogi mércéinek alkotmányba emelése, és ezek szektorális törvényekben való explicit tükrözése szempontjából.

A magánszféra hathatósabb védelme vonatkozásában az elemző részben az információs társadalmi szerződés belső dinamikájának leírásán keresztül az abban megjelent új közérdekre összpontosítunk. Álláspontunk szerint ezen új közérdek alapján a magyar alkotmányos szabályozás kapcsán igény mutatkozik arra, hogy az Egyesült Államok bírói gyakorlatából néhány európai ország alkotmányába már átszivárgott alkotmányos eszme, jogi transzplant, vagyis az ún. „mérgezett fa gyümölcse” (*fruit of the poisonous tree*)²⁹ néven emlegetett bizonyítékkizárási szabály valamiféle „lefordítását” a tisztességes polgári eljáráshoz való jog vonatkozásában is megvizsgáljuk.

Különösen fontos ezen bizonyítékkizárási elv alkalmazhatóságának vizsgálata a magyar tisztességes eljáráshoz való jog tartalmi bővítése vonatkozásában, mert annak – a kutatás során vizsgált amerikai jogirodalom alapján – három alapvető megközelítése van.³⁰

- (i) Létjogosultságát elsődlegesen az egyéni jogérvényesítéshez kapcsolódó alkotmányos alapon definiált privilégiumok közé sorolják, de
- (ii) Számon tartják azt a megfelelő (tkp. tisztességes) eljárással kapcsolatban a bírói integritás megerősítését szolgáló eszközként, illetve
- (iii) A fentiekben említett alapjogsértő állami gyakorlatok vonatkozásában a hivatali visszaélések visszaszorításában is fontos szerepet tulajdonítanak neki.

Az értekezés elemző részében különösen a büntetőeljárás összefüggésben feltárt fenti három megközelítés közül az első kettő vizsgálatával foglalkozunk részletesen.

Első két hipotézisünket alátámasztandó, **harmadik hipotézisünk** abban áll, hogy az általunk támogatott kizárási szabály a polgári eljárásjog vonatkozásában egyszerre egyéni jogérvényesítéshez kapcsolt alkotmányos privilégium, valamint a bírói integritás megerősítését célzó eszköz is. Mint ilyen pedig az alkotmányban, kell hogy rögzítésre kerüljön, ahonnan továbbhat a szektorális szintek szabályozására, illetve az azok fényében történő jogalkalmazásra is.

²⁸ A magánszférához való jog bizonyítási eljárással kapcsolatok védelmének egyes kérdései (kivéve a büntetőeljárásokat) egyébként már 1886-ban felmerültek az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának joggyakorlatában, a negyedik alkotmánykiegészítésben foglalt jogellenes házkutatás és lefoglalás elleni tilalomból levezetve a védelmet. (vö. *Boyd v. United States* – 116. U.S. 616 – elemzi: MOLNÁR 2011, aki ugyanitt említ egy 1891-es esetet, amelynek polgári eljárásjogi aspektusai voltak kiemelkedőek, ld. *Union Pacific Railway Co. v. Botsford* – 141. U.S. 250)

²⁹ E doktrína első említését és hivatkozását (bár még nem ezen a néven) ld. *Silverthorne Lumber, Co. Inc, et al. v. United States* (1920) 251 U.S. 385. Az elv e formában történt első szó szerinti említése csak majd 20 évvel később egy másik ügyben történt meg Frankfurter bíró által. (vö. *Nardone v. United States*, 308 U.S. 341 (1939))

³⁰ ANDREOLI 1983, kül. 1019.

Ezen, harmadik feltevésünk bizonyítását konkrétan a polgári perbeli bizonyítás magánszféravédelmi összefüggésében végezzük el alkotmányi szintű, és a szektorális szabályok által visszatükrözött explicit kizárási szabályok alkalmazhatósága tekintetében. E vizsgálat keretében nagyban támaszkodunk az amerikai jogrendszer és bírói gyakorlat eredményeire, összehasonlításban más európai és magyar gyakorlattal.

A téziseinkben feltárt okokra is tekintettel a komparatív szemlélet alkalmazását igazolják az alábbiak. A kontinentális és common law jogrendszerek szembeállításával a magánszféra védelmével kapcsolatos uralkodó irodalmi álláspontok és jogalkotói, jogalkalmazói megközelítések között láthatóvá válik egy jelentős ellentmondás:

- (i) Az Egyesült Államok alkotmányában nincsenek nevesített privacy-védő rendelkezések, maga a kifejezés sem szerepel abban, ezért kiemelkedő a bírói jogfejlesztés szerepe a magánszféra határainak szélesítésében, kiindulva a magánszféra védelméhez fűződő ésszerű elvárásokból (*reasonable expectations*). (A 3. fejezetben részleteiben értekezünk a magánszférához kötődő elvárásokról, jogokról, érdekekről, illetve egyéb jogosultságokról egy olyan lehetséges minősítési rendszertan keretei között, amely választ adhat arra, hogy a XXI. században hogyan és miként kell kezelnünk a magánszférát, annak megnövekedett társadalmi és alkotmányos értékére tekintettel.)

Mivel az amerikai alkotmányban tehát nincs magánszféravédelem; így a bírósági eljárások összefüggéseiben azt – alapvetően az állami szereplők által elkövetett visszaélésekkel, jogsérelmekkel szemben – az alkotmányértelmezés alakította ki olyan garanciákon keresztül, mint például a mérgezett fa gyümölcsének doktrínája. Ennek értelmében a judikatúra olyan további, az alábbiakban is elemzett ún. kizárási szabályokat (*exclusionary rules*) vagy bizonyítási privilégiumokat (*privileges*) hozott létre, amelyek az információ keletkezésének kontextusára és az információ bizalmas mivoltára tekintettel képesek gátolni azok eljárási, bizonyítási felhasználhatóságát az azt megszerző állami szereplők által. Ezen elveket a tagállamok Legfelső Bíróságai természetesen, összhangban a Szövetségi Legfelső Bíróság esetjogával, a szövetségi alkotmánnyal és saját alkotmányukkal tovább fejlesztették olykor a polgári eljárások vonatkozásában is, magánfelek közötti bizonyítási kontextusban alkalmazva azokat.

- (ii) *A contrario*, az értekezésben vizsgált, zömmel európai kontinentális jogrendszerbe tartozó országok alkotmányai szinte egytől egyig tartalmazzak nevesített magánszféravédő rendelkezéseket. Ezzel párhuzamosan az alkotmányértelmezés csak hivatkozásszerűen jeleníti meg az amerikai joggyakorlat által kidolgozott elveket, eszméket ezen alkotmányok vonatkozásában, s ha igen, akkor is legfeljebb komparatív értelmezés keretei között, példalózó jelleggel.³¹ Ezen a csoporton belül összesen két ország alkotmánya (Görögország, Portugália) tartalmaz

³¹ A 3. fejezetben részleteiben értekezünk majd arról, hogy az alkotmányos eszmék migrációja keretében milyen eltérő hatásai lehetnek az adott ország alkotmánybírói gyakorlatában a külföldi jog összehasonlító jogi szempontú, de eltérő intenzitású hivatkozásának, illetve alkalmazásának.

nevesített, a tisztességes eljáráshoz való jog szempontjából releváns magánszféravédő bizonyítékkizárási szabályt, amely gátolja magánszférasértő bizonyítékok felhasználását az egyes eljárásjogokban. Más országok alkotmányaiban pedig olyan bizonyítási korlátozásokat találunk, amelyek generálisan alapjogsérellemmel vagy jogellenesen szerzett bizonyítékok perbeli felhasználása ellen hatnak (pl. Horvátország, Olaszország, és Ukrajna alkotmányai).

Ezen a ponton azt is érdemes tisztán látni, hogy van ugyan egy alapvető különbség az amerikai és európai privacy-megközelítés között, azonban ez nem befolyásolja az értekezésben vizsgált angolszász mintáknak a kontinentális jogrendszer szabályozására történő analogikus alkalmazását.

Az természetes, hogy történetileg és alkotmányosan is van egy alapvető különbség az amerikai (angolszász) és európai (kontinentális) privacy-megközelítés között. Ennek egyik eklatáns példája, hogy amíg az amerikai alkotmány egy szóval sem tartalmazza a kifejezést, még annak kiegészítései között sem, addig Európában a nemzeti alkotmányok többsége nevesítve tartalmazza annak védelmét. Ahogy az alkotmányos konvergencia hatására azonban szépen lassan leomlani látszanak a jogrendszerek és jogágak közötti falak és korlátok, úgy a magánszféra határokon átvelő, „áttechnologizált” megközelítésében és összefüggéseiben is ezek a különbségek szépen lassan törvényszerű, hogy csökkenjenek, tekintettel az információs társadalomban a hálózatosan összekapcsolt közösség érdekeire, elvárásaira is.

Amerikában a magánszféravédelem elméleti, történeti és társadalmi, kulturális beágyazottsága hagyományosan az egyéni autonómia védelméből kiindulva teljességgel az állammal szemben megfogalmazott követelésekre összpontosít – különösképp pedig az állammal szembeni egyéni biztonság és szabadság védelmére. Ez természetesen szigorúan egy hagyományosan liberális, individualista alapon követelt és megfogalmazott védelem.

Ezzel szemben Európában a magánszféra és a magánszféra jogi védelmét biztosító személyes adatvédelem tradicionálisan az egyéni autonómiát és a személyiség szabad kibontakoztatását biztosító garanciákra összpontosít – különös tekintettel az emberi méltóság és az abból levezethető információs önrendelkezési jog védelmére. Ez is természetesen egy sztrikten individualista védelem, azonban a két megközelítés közötti látszólagos különbségben fontos hasonlóságok is rejlenek. Elég, ha ennek kapcsán arra gondolunk, hogy végső soron mindkét védelmi rendszer az egyéni autonómiát és a személyiség szabad kibontakoztatásának lehetőségét, tehát végső soron a szabadságot védelmezi.

Mások szerint a különböző védelmi rendszerek közötti kapcsolat alapját az teremti meg, hogy az amerikai, állami aktorokra összpontosító és velük szemben védelmező modellel szemben az európai magánszférafelfogás „*a piacra, az államra és a másik emberre koncentrál, és korlátozást a személyközi viszonyokra is kiterjeszti.*”³² Ezen különbségben azonban egy nagyon fontos hasonlóság is rejlik, hiszen az államot az angolszász rendszerben korlátozó szabályok idővel kiterjednek a gazdasági szereplők magatartásának korlátozására (pl. *state action doctrine*), illetve egyes államok – bár

³² MEZŐ 2007, 21.

szűk számban – de addig is elmennek, hogy a magánszféra személyközi viszonyokban való érvényesülését is szabályozzák, teret adva a horizontális hatály elvének. A hatások tehát visszafelé is igazolhatóak.

Hipotéziseink vonatkozásában a magánszféravédelem tisztességes eljárási kereteit azért vizsgáljuk angolszász-kontinentális összehasonlításban, mert az amerikai magánszféravédelmi gondolkodás az állammal szemben megfogalmazott követelményekre épít a tisztességes bírói eljárások vonatkozásában. E körben elsősorban a magyar tisztességes eljáráshoz való jog magánszféravédelmi összefüggéseiben vizsgáljuk az állami hatóságok eljárását korlátozandó, az esetjogban gyökerező kizárási szabályokból levezethető, és az államra (illetve az igazságszolgáltatás állami alrendszerére) alkalmazható, háruló kötelezettségeket.

Ezen a megközelítésen keresztül éppen a hagyományos európai magánszféráfelfogásnak az a korábban említett kritériuma teljesül, hogy a védelem korlátai alkotmányjogi alapon maradván, de az egyéni szabadság védelmében az emberi méltósághoz és különösen pl. annak egyenlősítő funkciójához kötötten terjednek ki áttételesen a személyközi viszonyokra is.

A tisztességes eljáráshoz való jog kontextusában azonban egyes konkrét személyközi viszonyokat – így pl. a bizonyítást – egy alkotmányjogi-eljárásjogi (közjogilag kötött) keretrendszer határoz meg. A bizonyítással összefüggésben keletkezett konkuráló alapjogi pozíciók erőterében vizsgált alapjogsérelmek (különösen a magánszférasérelem) orvoslására tehát nem közvetlenül a személyközi viszonyokban, vagyis a magánszféra horizontális hatályán keresztül kell a megoldást keresni.

Természetesen a jogrendszerközi különbségekből fakadóan érthető az a tendencia, amely Európában megfigyelhető: néhány jelentős kivételtől eltekintve az alkotmányos szabályozás textuális szintje alapvetően elutasító maradt a magánszféra (vagy az elektronikus magánszféra) ilyen jellegű explicit, kontextualizált védelmével kapcsolatban. Vannak olyan országok azonban, ahol az alkotmánybírói gyakorlatban már tetten érhetőek ennek az igénynek a nyomai, illetve az arra adott válaszok. Példaként gondolhatunk a BVerfG által létrehozott „bizalmassághoz való jogra” (*Grundrecht auf Gewährleistung der Vertraulichkeit und Integrität informationstechnischer Systeme*) az IT rendszerek integritása vonatkozásában.

A „bizalmasság joga” (*law of confidentiality*) azonban az amerikai alkotmányjogi és magánszféravédelmi gondolkodásban is megjelenik. Ennek elvi alapja pedig egy olyan visszatérés az amerikai *common law* európai (angol) gyökereihez, amely önmagában megint csak igazolja a magánszféravédelem eljárásilag kötött vonatkozásainak euro-amerikai komparatív vizsgálatát. Ennek a nézőpontnak a jogalapját Solove és Richards azonban nem a tradicionálisan individualista alapon deklarált védelemben látják, hanem abban, hogy a közösség szempontjait helyezzük előtérbe, és az információs társadalomban részvételi jogként közelítjük meg a fogalmat a közösség és a közösség érdekei (tehát végső soron a közérdek) oldaláról.

Ahogy megfogalmazzák: „*A történelem általunk elvégzett vizsgálata alapján feltűnik, hogy a nyugati magánszférajogi szabályozás jóval komplexebb mint a szabadság és méltóság közötti dichotómia. A bizalmasság a magánszféra egy harmadik értelmezését jelenti, amely mind az angol, mint az amerikai esetjogban szilárd*

alapokkal rendelkezik. Minden különbségük ellenére, a szabadságon és a méltóságon alapuló magánszféra-felfogások gyakran nagyon egyén-központúak voltak. Ezzel ellentétben, a bizalmasság a magánszféra ezektől jelentősen eltérő felfogása – amely a kapcsolatok védelmén nyugszik.”³³

A kapcsolat-alapú megközelítést, amelyet értekezésünkben képviselünk nem csak az információs társadalom hálózatos kapcsolatainak fokozottabb védelmi igénye támasztja alá, vagy azon érvelésünk, hogy védelmi jogkénti értelmezés mellett a fentiek okán részvételi jogként is védelmeznünk kell a magánszférát. Az értekezés szűkebb tárgyaként választott polgári eljárások bizonyítási összefüggésében gyakran a peres felek között kialakult bizalmi kapcsolat során fellépő jogvita képezi az eljárások és az ezek keretében folytatott bizonyítás tárgyát. Így a bizalmi kapcsolattartásban érintett felek természetesen a perben szembenálló, konkuráló alapjogi pozíciókba kerülnek, amely kihat a magánszféravédelemre is.

A fentiek alapján téziseinkben igazoljuk azon **negyedik hipotézisünket**, hogy a tény, miszerint az amerikai magánszféravédelmi gondolkodás az állammal szemben megfogalmazott követelményekre épít a tisztességes bírói eljárások vonatkozásában, megalapozza az angolszász-amerikai esetjogban gyökerező kizárási szabályok alkalmazhatóságának vizsgálatát a magyar tisztességes eljáráshoz való jog összes magánszféravédelmi összefüggésében.

A „mérgezett fa gyümölcse” által ihletett és a kontinentális alkotmányokban, különösen Magyarországon kifejezetten magánszféravédő jelleggel a tisztességes eljárást szabályozó rendelkezések között mindenre (s így a bíróságokra is) kötelező kizárási szabályok léte a polgári eljárások kontextusában kicsit enyhíthetnék a szabad bizonyításnak (az új Pp. jelen értekezésben vizsgált jogsértő bizonyítási eszközökre vonatkozó normaszövege, és perfelvételre vonatkozó szabályok által egyébként már valamelyest racionalizált) rendszerében rejlő buktatókat.

Erre főként azért van szükség, mert ezek a buktatók adott esetben a józan ész diktátuma ellenére engedhetnek utat alapjogsértő bizonyítási eszközök alkalmazásának úgy, hogy azok felhasználhatóságát bírói mérlegeléséhez kötik, nem kellően differenciált, és alapjogi mércéket nem tükröző eljárásjogi keretek között. Ilyen jogsértő bizonyítási eszközök torzíthatják a bíró mérlegelését, sőt pártatlanságát is befolyásolhatják, és így az eljárás tisztességességét (mint annak „átfogó és korlátozhatatlan minőségét”³⁴) *ab ovo* tartalmi értelemben véve megkérdőjelezhetik. Az előzőek eredőjeként ráadásul csökkenthetik az igazságszolgáltatásba, és annak rendes működésébe vetett közbizalmat.

Természetes azonban, hogy a jogsértő bizonyítással szembeni szektorális garanciák mélységi vizsgálata, ezen normák szigorú eljárásjogi kötöttsége miatt nem képezheti ezen (összehasonlító) alkotmányjogi értekezésünk szűken értelmezett tárgyát, amely hiányérzetet kelthet az olvasóban. Mindazonáltal, a fentiekre tekintettel az eljárásjogi kérdések vizsgálatát egy a 6. fejezetben bemutatott esettanulmányra korlátoztuk.

³³ SOLOVE – RICHARDS 2007, 127.

³⁴ vö. pl. 6/1998 (III. 11.) AB határozat, 14/2004 (V. 7.) AB határozat, 11/2007. (III. 7) AB határozat

Ezen esettanulmány kapcsán téziseinkben igazoljuk, hogy a magánszféravédelem egyes polgári eljárásjogi aspektusai olyan alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéseket hordoznak magukban, illetve olyan bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességhez is vezethetnek a magyar kontextusban, amelynek köszönhetően az alkotmányjogi panasz 2012 utáni új rendszerében számos bírói döntés megsemmisítésére adhatnának okot.³⁵ Komparatív megközelítésben vizsgálva ezen kérdést az alkotmányjogi panasz jogfejlesztő hatása vonatkozásában, az értekezés elemző része ezen a ponton nem az amerikai bírósági esetjogra épít, hanem a magyar AB gyakorlatát sokban orientáló BVerfG személyiség- és a magánszféravédelmi gyakorlatára, a polgári eljárásjogra vonatkoztatott büntetőeljárásjogi példákon keresztül is.

Az általunk alkalmazott hármas (holisztikus-szektorális-redukcionista) nézőponton keresztül felvetett alkotmányjogi problémák vonatkozásában tehát egy ún. „alternatív háromutas megoldás” keretében érvelünk:

- (i) A rendszerszintű, holisztikus megközelítéshez kapcsolódóan a tisztességes eljáráshoz való jogot védő alkotmányi rendelkezéseket kívánjuk felhívni a magánszférajogok eljárásjogi védelmének erősítésére. (Emellett szóló konkrét érveinket a polgári perbeli bizonyítás vonatkozásában fogalmazzuk meg, de sokban támaszkodunk büntetőeljárásjogi analógiákra is.)

Ezzel a megoldással elsődlegesen relativizálni kívánjuk a szubszidiárius személyiségvédelem jelentőségét. Másodsorban új, „nevesített” magánszféravédelmi garanciákat fogalmazzunk meg az Alaptörvény XXVIII. cikkének kiegészítésére magánszféravédelmi minimum-standardok (konkrét alapjogi mércék) által vezérelt automatikus kizárási szabályok bevezetésén keresztül, amelyek az eljárás tisztességes minőségének tartalmi bővítését célozzák. [Ebben az esetben automatikus kizárási szabályon azt értjük, hogy a főszabály a kizárás, amely ilyen értelemben abszolút orientálja a bírói jogalkalmazást, és a magánszférasértő bizonyítási eszköz felhasználására így csak kivételesen (más alkotmányos érték védelme érdekében) lenne lehetőség.]

Ezen alkotmányi szintű kizárási szabályhoz természetesen – összhangban a fentebb írtakkal – kívánatos a polgári perrendtartást is hozzá igazítani, de mivel az új Pp. Országgyűlés által elfogadott szövege még nem lépett hatályba, és elfogadása óta is sok kritika éri, így az alkotmányos polgári eljárásjog jövőbeli „kiigazításainak” szükségességéről korai még nyilatkozni, annak módosítására még lehetőség van. (Ugyanebből kifolyólag a hazai büntetőeljárásjogi szabályozás vonatkozásában sem teszünk megállapításokat, csak a témához kapcsolódó alkotmányjogi érveinket összegezzük. A közigazgatási eljárásjog átfogó bizonyítási kérdéseivel pedig az azok specialitása okán nem foglalkozunk.)

A polgári perrendtartás lezárult reformja kapcsán mindenképpen üdvözlendő tény, hogy a jogalkotó detektálta a magánszférajogok és a tisztességes eljáráshoz való jog

³⁵ vö. 2011. évi CLI. tv. az Alkotmánybíróságról, 27, 29. §§.

alapjogi kollízióit (illetve az e két alapjog összeütközése kapcsán létrejövő konkuráló alapjogi pozíciókat) és azokra a jogsértő bizonyítási eszközök törvényi szabályozásának megjelenítésével maga is reflektálni kívánt. Ez nagyon fontos jogi innováció a magyar polgári eljárásjogban. Ehhez kapcsolódóan az elemző részben alkotmányjogi szempontú kritikai megjegyzéseinket közöljük csupán a polgári perbeli bizonyításban kialakuló konkuráló alapjogi pozíciók vonatkozásában, a magánszféravédelem szempontjait figyelembe véve.

Amennyiben az általunk javasolt holisztikus úton megvalósított automatikus kizárást lehetővé tévő magánszféravédő kizárási szabályt tartalmazó tisztességes eljárási alkotmányreform nem éri el az alkotmányozó hatalom „ingerküszöbét” a polgári eljárásjog vonatkozásában (az értekezésben kifejtett komparatív indokok, és a reformot megalapozó alkotmányos pillanat léte dacára), erre az esetre egy kétfelé ágazó megoldási javaslatot teszünk.

Álláspontunk szerint a polgári perbeli bizonyítás magánszféra-deficitjének orvoslására, a rendszerszintű megközelítés el nem fogadhatósága esetén – az Alkotmánybíróság Abtv. 46. § szerinti hatásköreinek³⁶ figyelembevételével van lehetőség.

- (ii) Szektorális megközelítésünkéből adódik a mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség megállapítására nyitva álló hatáskör gyakorlásának vizsgálata (ti. második út). (Az 5. fejezetben ezen problematika részletes alkotmányjogi és alapjogkorlátozási szempontú vizsgálatával foglalkozunk az új Pp. normaszövege vonatkozásában.)
- (iii) Redukcionista megközelítésünkéből adódik az Alkotmánybíróság egy másik hatáskörének vizsgálata, amennyiben a tisztességes eljáráshoz kapcsolódó magánszféravédelem vonatkozásában, egyes valódi alkotmányjogi panaszeljárásokban felvetődik az alkotmányos követelmények megállapításának lehetősége (ti. harmadik út) (A 6. fejezetben elemzett esettanulmány keretében ezen problematika részletes vizsgálatával foglalkozunk.)

Alkotmányelméleti, jogösszehasonlító, valamint alkotmányjogi téziseink megállapításait összegezve, egyfajta végső következtetésként egyet kell értsünk Stephen C. Thaman büntetőeljárásjogász álláspontjával, aki az alapjogsérelemmel szerzett bizonyítási eszközök kizárásával kapcsolatban általánosságban fogalmazta meg az alábbiakat, még 2013-ban. Szerinte ezekben az esetekben nem könnyű a jogalkalmazó mérlegelési feladata a jogsértés súlyossága és az alapjog által védett jogi érdek közötti „igazságtétel” tekintetében, és nem könnyű eldönteni, mi meríti ki pontosan az alapjogsérelem fogalmát.³⁷

Bár Thaman mindezt a büntető eljárásjog vonatkozásában nyilatkozta, végkövetkeztetése annak „tükörfordításával” igaz a polgári eljárásjog értekezésünkben tárgyalt vonatkozásaira is. Zárszóként tehát a bizonyítékkizárás alkotmányi szintű szabályozásának szükségességével kapcsolatban igazat adunk

³⁶ Id. 2011. évi CLI. tv. (Abtv.) 46. (1)-(2) bek. c) pont alapján.

³⁷ THAMAN 2013a, 442. Az alapjogsérelemmel kapcsolatos mérlegelés fontosságáról uitt. 432-437.

Thaman-nak, aki szerint: „Amennyiben a mérlegelés megengedett, azt nem az eljáró bírónak kellene elvégeznie, különösen nem a civiljogi rendszerekben, ahol az eljáró bíró egyidejűleg a tények bírója is [...]”.³⁸

A mérlegelés alapjogi mércéit tehát az alkotmányban kell elhelyezni, amely abszolút korlátok között vezetheti a jogalkalmazók mérlegelését, elsősorban az automatikus kizárás felé mutatva.

³⁸ THAMAN 2013a, 442.

UNIVERSITY OF SZEGED
FACULTY OF LAW AND POLITICAL SCIENCES

DOCTORAL SCHOOL

Márton Sulyok

**Protecting Privacy in a Fair Trial –
The Comparative Constitutional Law Analysis of the Admissibility of
Evidence Obtained in Violation of Fundamental Rights**

PhD dissertation

THESES

Supervisor:

Prof. Dr. László Trócsányi, professor of law, SZTE ÁJTK

SZEGED, 2017

1. The subject matter of the dissertation and its current nature

*“There is no privacy that cannot be penetrated. [...] No secret can be kept in the civilized world. [...] Society is a masked ball where everyone hides his real character, then reveals it by hiding.”*³⁹ – wrote Ralph Waldo Emerson, one of the greatest political thinkers of his age, in the America of the 1860s.

“The era of privacy is over.” – it has been said 250 years later, in 2010, by Mark Zuckerberg, founder and CEO of the greatest social networking site, who argued that privacy is no longer the social norm.⁴⁰

Nonetheless, we argue that “[i]t seems, privacy is what makes us civilized”,⁴¹ therefore, privacy cannot be penetrated and secrets can (and must) be kept in a civilized world. Consequently, the era of privacy is not over. On the contrary:

Thanks to the explosive evolution of ICTs⁴² (information and communication technologies) new interdisciplinary fields of law appear in the information society in relation to information rights, such as IT law, regulating issues in connection with IT systems, or data protection law, which are able to provide additional protections against new and enhanced violations of privacy.

Pursuant to the so-called “ICT advantages” society benefits from the “empowerment effect” of technology. As a result, they are able to efficiently integrate previously unconventional and/or unregulated technological solutions into everyday life. Technological evolution, however, brings about the necessity to improve constitutional and sectorial/procedural laws.

Constitutional law and procedural laws cannot react the societal change as quickly as expected by the subjects of the law (partially due to the slow pace of legislation and legal development). Moreover, they cannot adapt to the very quick expansion of the horizons of relationships of trust online as quickly as data protection law or IT law can.

In our view, what primarily follows from the developmental needs of constitutional and sectorial/procedural regulation is that privacy – with special regard to its changed value in the 21st century – should also be protected through additional due process (fair trial) guarantees built into constitutions. This constitutional protection then, on a second tier, must exert further influence on the system of sectorial guarantees, and be reflected by procedural laws.

In terms of the necessity of the so-called “IT-fundamental right” (attached to the confidentiality and integrity of IT systems) constructed through interpretation by the German Federal Constitutional Court (BVerfG), Küpper⁴³ argues that as “existing

³⁹ EMERSON 2004, 119.

⁴⁰ Huffington Post. 18 March 2010: *Facebook's Zuckerberg Says Privacy No Longer A 'Social Norm'* http://www.huffingtonpost.com/2010/01/11/facebooks-zuckerberg-the_n_417969.html

⁴¹ ALDERMAN - KENNEDY 1995, xiii.

⁴² On the explanation of the notion of ICTs see e.g. ZUPPO 2012.

⁴³ cf. KÜPPER 2009

fundamental rights did not protect one's privacy in the domain of information technology",⁴⁴ the BVerfG extended protections. As this German example demonstrates, privacy and those relationships of trust pertaining to the "inviolable core territory" (*unantastbaren Kernbereich*)⁴⁵ of privacy must be provided with gradually developing protection in the world of IT-systems. This protection shall also be afforded against the use of evidence obtained in violation of fundamental rights, through breach of confidence, and through breach of privacy, with special regard to communication and relationships of trust that are largely established and maintained online (hereinafter jointly as: correspondence of trust).

This protection can and does have many forms in the different countries on the level of the constitution and sectorial laws. In the present dissertation we intend to describe these systems and analogically use them to justify our arguments – in harmony with our theses – in terms of civil procedure guarantees primarily focusing on the procedural due process (fair trial) rules that exist on the level of the constitution in the protection of privacy.

In the context of the information society, we attempt to examine how the "*absolute and unrestricted quality*"⁴⁶ of the right to a fair trial (due process) can be improved or extended as to its content with purely constitutional means: through the creation of actual procedural safeguards for privacy in the protection of correspondence of trust on the level of the constitution.

Our theoretical basis for the inquiry can be found in the paradigm-shift that transpired in terms of the central "waiver of rights" element of the social contract in the information society. As a result of this paradigm-shift – instead of a waiver of their respective rights – citizens put more emphasis on claiming additional safeguards and rights from the now service states and more emphatically participate in the identification and protection of public interest.

In more concrete terms, naturally, the need for the more intensive protection of privacy by the state is the subject matter of this modern social contract, as is the claim for additional privacy rights, especially in the information society. As a result of technological innovation, not only states can or need to be provided with additional rights, channels and tools to control their citizens, but citizens' privacy shall also be afforded with gradually expanding protections.⁴⁷

As we argue in our theses, the widening of the system of guarantees shall primarily take place through safeguards built into the constitution, and secondarily through explicit checks placed in sectorial laws based on the above constitutional protections.

⁴⁴ KÜPPER 2009, 4. For more information see e.g. HOFFMANN-RIEM 2008

⁴⁵ cf. BVerfGE 80, 367 (374) – analyzed by ZAKARIÁS 2013, 77-78.

⁴⁶ This premise has been constructed by the consistent jurisprudence of the Hungarian Constitutional Court (AB), e.g. in the following Decisions: 6/1998 (III. 11.) AB határozat, 14/2004 (V. 7.) AB határozat, 11/2007. (III. 7) AB határozat

⁴⁷ On the limitations of the "information power" of states, with special regard to the right to privacy see: SZABÓ 2012

1.1. The methodology of the dissertation

It is a general feature of the research laid out in our dissertation that it applies the toolbox of comparative law and comparative constitutional law in justifying the hypotheses. Within these bounds, we apply the tools of systemic, logical and grammatical interpretation, and – primarily with regard to legal importing – we many times build on analogies and on arguments *a fortiori* (*a maiori ad minus, a minore ad maius*).

In the context of the social contract of the information society, in terms of the increased social, legal and constitutional value of privacy safeguards we operate with the interdisciplinary toolbox and approach of social sciences (incl. legal theory and history). We, however, declined to conduct a comprehensive legal historical analysis on the grounds that (i) the current nature of the subject matter of our research is given by the recent technological evolution, and (ii) we could barely find such elements among the “achievements of the historical constitution” in Hungarian public law tradition, which we could look at as transplants to be adapted into the current context of public law relations in order to support the theses of the dissertation.

Our dissertation originates in the approach, that in the information society, beyond the right to human dignity – but also as part of that, emphasizing its value through informational self-determination – the right to privacy (and the bundle of rights constructed around it) also bears all the attributes of a *sui generis* “mother-right”, meaning that further information rights and other rights can derive from it. Consequently, increased protections for privacy are justifiable, not only in substantive, but also in procedural law and also in terms of fundamental rights. In connection with due process (fair trial) rights, this protection must also extend to the prohibition of use of evidence obtained in violation of fundamental rights attaching to the protection of information communicated in a relationship of trust. As a result, the introduction of new, contextual protections for privacy (explicit exclusionary rules) shall take place within the “living framework” of Article XXVIII of the Fundamental Law of Hungary (on fair trial), also taking account of obligations set forth under Article VI (protecting privacy).

In order to justify that above, in the dissertation we approach possible common law privacy interpretations to those conventional in civil law (continental) systems (through a comparative methodology), at times putting up qualifying and classifying features of privacy against each other. As part of this inquiry, however, it is not our objective to try and unify or define the content of the notion of privacy. In our research we intend to constitutionally position privacy in the fundamental rights environment of the right to a fair trial and to justify the need for additional guarantees in this regard (in the concrete context of a civil procedure case study).

As many authors have argued it so far, the unification of the content of the notion is impossible as privacy is “*a concept in disarray*”.⁴⁸ Therefore we only attempt to reconcile common law and continental concepts

⁴⁸ SOLOVE 2008, 1.

- (iv) to the extent that these legal systems qualify privacy as a right or value to be protected based on its many different legal qualities, and
- (v) in terms of what protection they define for privacy based on which of the above qualities,
- (vi) regarding the guarantees they build on each of these predominant legal qualities of privacy.

We therefore intentionally disregard from trying to definitively clarify the notion of privacy rather we concentrate on the communication-related aspects of privacy-protection and on the enhanced safeguards of correspondence within relationships of trust.

As part of this, we analyze

- (i) how the different interpretations and protections of privacy in the different legal systems are oriented by the many different possible legal and value-centered qualifications of the notion of privacy.
- (ii) how can the constitutional ideas and doctrines constructed or following from the above interpretations and protections be applied as means of legal importing in a given situation.

In other words, we examine which are those legal transplants, or constitutional ideas – be it in constitutional interpretation, judicial practice or in legislation and constitution-making – that could be applied to the Hungarian context. So far, many arguments have been made about the context-dependent protections for privacy in American literature, which will also be analyzed in detail in the analytical part.⁴⁹

In terms of the application of the comparative approach, we cannot but mention those negative tones that emphasize the methodological problems regarding legal transplants and their actual usefulness and efficiency. Notwithstanding these, in our dissertation, we consider that from a methodological point of view, it should be stressed that the fact of transplantation cannot fully be blamed if a constitutional transplant or the fact of legal importing fails. Lisa Toohey mentions – in reference to Watson⁵⁰ - that the existence of a law is far more important than the fact that it has been tailored to the cultural conditions of the society, within which it was intended to operate.⁵¹

On this analogy, the mere existence of constitutional exclusionary rules prohibiting the use of evidence obtained in violation of fundamental rights is such an issue of

⁴⁹ On the tracks of the work of Daniel J. Solove in the 2000s, many authors have dealt with the topic of the different aspects of contextualized privacy-protections. From among them, possibly Helen Nissenbaum is most renowned, who writes about the important of privacy in context regarding the use of surveillance systems. e.g. NISSENBAUM 2004 (extended version as a book: NISSENBAUM 2009)

⁵⁰ Alan Watson is considered by many to be the father of the transplant theory based on his seminal work WATSON 1974.

⁵¹ TOOHEY 2005

public-interest privacy protection, which is self-evident based on the several theories of legal importing.

The success of attempts at legal importing for such purposes cannot at all be predicted in advance, and the differences between common law and civil law (continental) jurisdictions and legal systems cannot be blamed for any failure of such attempts. Such discrepancies between these legal systems are slowly fading away exactly due to the migration of constitutional ideas and the flow of legal transplants (i.e. the constitutional convergence of the different legal systems).

In connection with the question of admissibility of evidence obtained in violation of fundamental rights that we examine, Breda and Vricella argue in comparing Italian and English civil procedure that the difference of the set of rules applied in this context is not due to the two countries belonging to different legal families.⁵² From this, we conclude that we should not *ab ovo* discard the constitutional and procedural convergence between the different regimes as a basis for our research. Denying such an approach would be the equivalent of also denying the trivial truth regarding the slow erosion and disappearance of the strict boundaries between private and public law, namely that public law is becoming more and more private, while private law is become more and more public.

The Italian authors quoted argue in reference to Jane Stapleton that a comparative analysis focusing on judicial practice and reasoning as a methodological starting point – if applied correctly – might help in decreasing both differences due to linguistic and terminological errors and methodological errors due to any subjective expectations we have in the course of comparison.⁵³ Through a similar methodology, in our dissertation we examine the issue whether the deficit of civil procedure guarantees preventing the admissibility of evidence (not accounting properly for the fundamental rights value of privacy) could be remedied through legal importing on the level of the constitution, among the provisions regulating the right to a fair trial.

Legal importing (i.e. migration of constitutional ideas, constitutional borrowing or legal transplants) obviously brings about the methodological problem that any eventual differences between the dogmatic classifications of the different legal systems might become necessary to be resolved. In terms of the applicability of transplants it is a further exercise to apply such approaches, methods and tools, which might make possible to avoid problems caused by eventual dogmatic differences. Such a method could be “constitutional engineering”,⁵⁴ i.e. the placement of a specific constitutional idea into a national constitution through legal and political guidelines provided to the constitutional legislator

Naturally, in this regard it shall also be subject to analysis how the hands of the interpreter of the constitution could be guided in interpreting the transplants thus applied in accordance with the national constitution. It is possible to do so in a way specifying the possible directions of interpretation through comparative examples and by incorporating such irregularly (or previously not at all) applied doctrines into their jurisprudence, which have been created or established in the original “home”

⁵² BREDA – VRICELLA 2014, 429.

⁵³ BREDA – VRICELLA 2014, 430. (citing STAPLETON 2007)

⁵⁴ The expression is used e.g. by SARTORI 1997

jurisdiction of the transplant applied. However, as we specified above, in order to avoid such a methodological problem we shall not deal below with any fundamental dogmatic questions relevant to the notion of privacy but only focus on such procedural aspects, which could generate additional protections as to a specific context.

It is a fundamental principle of our research methodology that we solely examine questions of evidence in the domain of constitutionally anchored civil procedure in order to justify our hypotheses. As regards the narrowly construed topic of our dissertation, it is in the public-law-defined environment of judicial proceedings where individual fundamental rights are most often in collision with each other, leading to obvious violations of these fundamental rights. Such rights (exercised in collision with each other) are the right to privacy and the right to provide evidence (the latter broadly constructed as the parties' right to access to justice).

With this we are not saying that criminal procedure is free from such collisions of fundamental rights (concurring fundamental rights positions). However, evidentiary prohibitions and exclusionary rules applied there may already build to a greater extent on such constitutional ideas and legal importing, which are able to more effectively protect individual rights, in that context, against the state/government. Above all this, the more public-law-determined and state-dominated nature of rule of law criminal proceedings has much earlier brought about the need that evidentiary prohibitive and exclusionary solutions be created. In her seminal dissertation on the use of unlawful evidence in criminal proceedings and in reference to Beling, Gácsi notes regarding the modes of admitting evidence, that only such rule of law criminal proceedings can be adequate, which *“take account of the different interests of the parties to the proceedings and of moral expectations.”*⁵⁵

Regarding our theses and the above-outlined analytical methodology, some might ask whether we should also look at the doctrine of horizontal effect (*Drittwirkung*), i.e. the direct and indirect horizontal applicability of fundamental rights between private parties primarily constructed in German constitutional jurisprudence, which is subject to debate globally.⁵⁶ Given that our dissertation focuses on civil procedures within the bounds of the right a fair trial, we do not wish to resolve the collisions of fundamental rights outlined in relation to privacy rights based on considerations of substantive law. Therefore, in our dissertation we decline to approach solutions from the point of view of horizontal effect. This does not mean that we are not aware of the theories pertinent to the horizontal effect of fundamental rights and that we do not rely on those, but their detailed examination does not contribute to the justification of our theses.

In the analytical part of the dissertation we shall compare common law and continental constitutional jurisprudence in respect of procedural guarantees for privacy (and for informational self-determination) as part of or in connection with the right to a fair trial, supplementing this comparison with procedural and other

⁵⁵ GÁCSI 2015, 22.

⁵⁶ The Hungarian Constitutional Court (AB) has so far only dealt with the issue of horizontal effect in four decisions, mainly in cases regarding foreign currency loans. (Lastly in 3121/2015 (VII.9.) AB határozat, or 34/2014 (XI. 14.) AB határozat). As the final answer to the question is still unsure in Hungary, we did not base our research methodology thereon.

analogies, which may serve as examples for the reconstruction of the Hungarian regulation.

As part of this inquiry, we shall foremost examine the results of German and American constitutional jurisprudence together with the regulation of such (primarily European, continental) constitutions, where procedurally anchored transplants have already appeared in increasing protections for privacy on the level of the constitution (e.g. Greece, Portugal).

In terms of the procedural implications of the protection of fundamental rights, we shall also analyze how the fundamental rights value of privacy rights did change in the 21st century. This change deeply interests numerous authors in Anglo-American academic literature as well;⁵⁷ thus, it shall come as no surprise that when we deal with possible legal transplants in connection with the changed value of privacy rights and the extension of the constitutional protection afforded to them, we primarily and mostly base our findings on Anglo-American sources.

1.2. The hypotheses and theses of the dissertation

In our dissertation, we approach the new system of privacy protections in civil procedure in terms of excluding evidence in violation of fundamental rights – especially privacy – from three interconnected points of view. For each we make one recommendation for a solution based on a constitutional law approach.

- (i) We look at the realization – through a constitutional reform – of constitutional guarantees for the more effective protection of privacy in terms of correspondence in relationships of trust *in a holistic view*. In this context, we enumerate our arguments supporting the existence of a possible constitutional moment. In our view, the constitutional reform shall be seen through by the extension of the content of the provisions on the right to a fair trial (Article XXVIII, Fundamental Law of Hungary) in order to improve safeguards for the protection of privacy in civil procedure. This, in turn, will have an effect on the constitutional values of the ordinary operation of administration of justice, and of the public trust therein.
- (ii) Based on our *sectorial approach*, we examine the guarantees in sectorial laws on the sub-constitutional level through the eventual ripple effects of the proposed constitutional reform. We explicitly welcome the new provision of Act No. CXXX of 2016 (hereinafter: new Civil Procedure Code, CPC) introduced to regulate the admissibility of evidence obtained in violation of fundamental rights. We also welcome all of those policy and legislative reasons that have supported the creation of this rule. As for its content, we argue for further, concrete and specifically differentiated fundamental rights standards, with an overview of relevant international, foreign practice as well.

⁵⁷ cf. e.g. KEATS CITRON – MELTZER HENRY 2010; SOLOVE – RICHARDS 2007; RENGEL 2013; LIND – RANKIN 2015; BENNETT 2011.

- (iii) Through a *reductionist perspective*, independent of the constitutional reform creating fundamental rights standards for procedural privacy protections and of reinforced sectorial laws reflecting such standards in the absence of the constitutional reform, we identify a third path for our research. In the context of the constitutional complaint procedures of the Hungarian Constitutional Court (AB) we argue how we could put the directions for legal development identified under the two above approaches into practice from a bottom-up point of view, in case our reasons cannot be accepted to support our first two arguments. We dedicate special attention to the possibility of establishing constitutional requirements relevant to the exclusion of evidence obtained in violation of privacy through a specific civil procedure case study.

The directionality of these three (holistic-sectorial-reductionist) approaches is different, even alternative in certain cases, but in the system of the theses of our dissertation they will many times connect to each other.

As basically relevant to the holistic approach, but also to the other two in a secondary fashion, we shall dissert – in principle – about the significance of the ever-increasing correspondence of trust in terms of the right to privacy, the intensity and manifestation of which is unforeseen in the virtual, online space. This fundamentally supports the change in the fundamental rights value of privacy as well.

Due to the effects of technological evolution, the transformation of the system of constitutional law norms safeguarding complex social or individualized forms of online relationships of trust carry significant questions.

It shall be clarified whether (and if yes, how) the above societal change and the societal need for the transformation of legal protections justify the comparative constitutional law approach in order to resolve the problems that surface. In applying the comparative method, we examine the applicability of certain forms of legal importing – by arguing for the efficiency of a comparativistic approach in resolving the problems laid out; by answering certain questions of classification and nomenclature; and by the presentation of a civil procedure case study.

In connection with the context that has been presented as part of introducing the current nature of the basic problem examined, our **first hypothesis** originates from our holistic view.

We are of the opinion that in Hungary, today, a constitutional reform is necessary due to the technology-induced changes in the constitutional value of privacy. This reform needs to then be directed at the increased protection of privacy as part of fair trials in civil procedure, with special regard to the rights of privacy⁵⁸ and correspondence, also protected by the Fundamental Law. This constitutional reform shall also be directed to the extension of the content of the fair quality of trials, through rules set forth in the Fundamental Law.

⁵⁸ e.g. JÓRI 2009, 2167-2193 deals in details with the exact scope and extent of privacy and all relevant fundamental rights in the Commentary to the Constitution of the Republic of Hungary. On the distinction between privacy as private sphere and privacy as private life, and on the sphere-theory, see e.g. GÖRÖG 2016, 99-118, esp. 102-103. or SZABÓ 2012, esp. 30-32

As we shall prove in our theses, in Hungary, the necessity of this constitutional reform is a given as personal data pertinent to the domain of privacy and privacy in itself (including correspondence within relationships of trust) is not provided with such a level of fundamental rights protection in the evidentiary process as would be required by the technology-induced change in the 21st century value of privacy rights. Our assertions will be analyzed in detail as part of a civil procedure case study.

Our **second hypothesis**, also supporting our holistic point of view, is that the above constitutional reform is also motivated and made necessary by a change that is relevant to the social contract, which appears in the information society with a redefined emphasis, to be examined in detail. The existence of the constitutional moment, we argue, originates from this new social contract, and from the change of value in terms of privacy rights that derives from the contract.

The social contract of the information society – in lieu of the “subjection” (“waiver of rights”) element of the traditional Rousseauian contract – is founded on a more intensive claim of additional rights that is grounded in libertarianism. This is especially true in terms of privacy rights. Thanks to the technological evolution of the 21st century and to the global constitutional convergence of legal systems the legal value of privacy appreciates, its dominant legal quality changes, which needs to be assessed given this new situation. (Chapter 3 of the dissertation will take care of the constitutional legal and legal theoretical assessment of the fundamental rights value, legal quality and classification of privacy in the 21st century.)

In the context of our holistic, systemic approach the first two hypotheses of our dissertation correlate. When, in relation to our first hypothesis, we speak about the necessity of a constitutional reform, we also need to ask whether there is a constitutional moment to justify the necessity of said reform.

According to some authors in American constitutional theory,⁵⁹ when we live in a constitutional moment, constitutional change of great proportions can transpire outside of the processes regulated in the constitution as well, namely when regarding certain constitutional questions the attention of public opinion increases, thereby motivating political action. Then, in order to preserve and protect the achievements of said political action, the organs of the administration of (constitutional) justice will be activated. Among the conclusions drawn from the second hypothesis, we shall answer the question whether this constitutional moment exists, as part of the assessment of the changed legal and constitutional value of privacy in the 21st century (for more details, see Chapter 3 of the dissertation).

In our view, in the present technological, legal and societal environment, the social weight of the fundamental change in the stresses of the social contract of the information society (tipping the balance from waiving certain rights towards claiming additional rights and guarantees for fundamental rights) in itself creates a constitutional moment.

⁵⁹ cf. e.g. ACKERMAN 1991.; SIMON 1992 (e.g.) provides an excellent summary and explanation of the theory laid out by Ackerman.

The necessity of better contextualized, rethought and more “personalized” protections for privacy become a basic factor in social discourse. The legal and constitutional value of privacy and the change of this value preoccupy the legal profession globally, and the theoretical and practical debates in legal academia obviously affect public opinion as well. Legal, political and societal questions surfacing in these debates will appear and be solidified on the level of constitutional politics, which will then need to be reacted to and reflected by organs of the administration of (constitutional) justice, the legislator and the constitutional legislator as well.

In the theses regarding our holistic approach we shall evidence that in Hungary today we live in such a constitutional moment, where the attention of public opinion provides an ever increasing constitutional emphasis to the increased protection of privacy, given that e.g. on the one side it opens it up, and intends to seal it off on the other.⁶⁰ It is enough if we think about the fact that through the commercial value of certain elements of our personality (i.e. publicity rights) all doors toward the individual are wide open and the importance of privacy becomes relative. Also, while all guarantees for the confidentiality of correspondence continue to erode due to the opportunities in the hands of state and others brought about by ICTs, the need presents itself to seal off all of those doors that open at the individual.

To use an example to illustrate the above: in contrast to declaring the “law of confidentiality” and more intensifying protections for correspondence as part of relationships of trust as newer contexts for privacy protections (that are internal, according to Görög), when it comes to certain elements of human personality we can talk (according to Görög) about external commercial value and use, which introduce and necessitate brand new regulation and such new concepts as personal brand.

Besides all the motion pictures and books dedicated to privacy protection, such movements also illustrate the above-mentioned increased public attention as a part of which e.g. the large IT companies present in the European market – in cooperation with the European Commission – have created a code of conduct, through which – as part of their extended corporate social responsibility – they undertook public commitments to remove all content in violation of privacy and dignity (inciting hatred) from their online platforms within 24 hours.⁶¹ Previously unforeseen questions also arise in terms of the requirements of fair trials; namely whether courts should limit the publicity of trials in terms of Twitter, with regard to the protection of the privacy of those involved.⁶²

The above merely serve as examples to such privacy questions that are relevant to information society and to connections maintained as part of online communities, and to which we are looking for answers below. The challenge we face due to technological development, however, is not only a legal one, but also technological and sociological, and originates from the specific character of the generations raised in the information society. The exact place of the traditional constitutional goods of intimate relations and relationships of trust (e.g. marriage, close family ties, parent-

⁶⁰ On the external and internal aspects of human personality see e.g. GÖRÖG 2016b, 51.

⁶¹ cf. Code of Conduct of Countering Hate Speech Online. http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf (The cooperation of Facebook, Microsoft, Twitter and Youtube with the European Commission)

⁶² see e.g. PAVER 2013

child relationships) shall be defined in this dimension: in such a virtually networked society, which often does not understand the essence of these ties and does not raise future generations to understand what trust and intimacy mean in the online space, in terms of electronic privacy.⁶³

As opposed to privacy, we could call this phenomenon *deprivacy* – as the term ‘deprive’ means to strip one from something. If we needed to translate this into plain English, it rather means the gradual, slow but sure “evaporation” of privacy and “making privacy evaporate”. This might have been what Mark Zuckerberg thought about when he argued that due to technological development the era of privacy is over, it is no longer the social norm. The social norm might as well slowly turn toward voluntarily giving up or abandoning confidentiality and reasonable expectations of privacy in certain situations of life,⁶⁴ but in contrast there is nonetheless a not at all insignificant need on the part of users that confidentiality and the processing of their data without abuse be assured. These two should thus be reconciled with each other.

In connection with this debate on principle, we could argue that the notion of human dignity also needs to be reinterpreted due to these technology-induced changes. We, however, are of the opinion that the notion of dignity is a constant, and its protections shall be defined among these new circumstances by reinforcing its respective elements in a much more contextualized fashion. One example for this defensive effort is the exclusion of the possibility of admitting evidence obtained in violation of privacy rights against an individual in a court proceeding. This can be excluded through the strengthening of procedural privacy protections.

As to the existing constitutional moment in terms of the redefinition of privacy rights, based on the theory of Ackerman, the moment can lead to change in two directions on the level of constitutional politics:

- (iii) on the one hand, within the bounds of legislation and constitution-making (or reform),
- (iv) on the other hand, in the application of the law, the administration of justice, including constitutional justice.

In the present dissertation we examine the issue of the procedural safeguards of privacy in both aspects, while more narrowly in the context of civil procedure guarantees on the level of the constitution and in sectorial laws. In our view, these might become empty without the existence of such exclusionary rules that are defined on the constitutional level, deriving from the right to a fair trial. Only these can adequately protect privacy in the 21st century, the social, legal and political value of which has increased as a result of the technological revolution.

As part of the threefold approach outlined in our hypotheses, in our dissertation

⁶³ On the problems of virtualized individuals in the information society see e.g. SZABÓ 2012, 30-32.

⁶⁴ For more details see e.g. KOOPS – LEENES 2005

- (iv) Firstly, we define requirements for the state to reinforce their positive obligations to protect the institutions of privacy and personality, which e.g. refer to the creation of additional protections manifesting through the right to privacy and the right to a fair trial via a specific fundamental rights standard: an exclusionary rule. (This is relevant to our holistic approach.)
- (v) Secondly, we conduct a constitutionally anchored analysis of the “how”-s of procedural regulation, concentrating on the essential content of statutory law, specifically in terms of the rules of evidence in civil proceedings. (This is relevant to our sectorial approach.)
- (vi) Thirdly, the appearance of the new forms of individual rights protection are subject to our analysis, with special regard to the institution of constitutional complaints. Through these, it becomes possible to address violations of privacy and breaches of confidence attached to admitting evidence in the context of a fair trial and to see actual protections provided for the rights infringed. (In Chapter 6, through the presentation of a Hungarian civil procedure case study, we intend to present such possibilities for individual rights protection through the justification of a constitutional complaint motion, which might be built on the transformed constitutional and social value of privacy in the 21st century against the use of evidence obtained in violation of fundamental rights, limited to civil procedure law. This is relevant to our reductionist approach.)

Within the above framework, the nature of the obligations we create for the state is twofold. On the tracks of our first and second hypotheses, these obligations extend:

- (iii) to the legislative power (also in charge of constitutional legislation), and to the modification of the constitution;
- (iv) to ensure the constitutional values of the ordinary operation of the administration of justice, and the public trust therein, with a special focus on the evidentiary process and the doctrines and principles defining it.

It follows from the foregoing that in the analytical part of the dissertation, we critically examine the current, new regulation of Hungarian civil procedure in connection with the analysis of the content of the constitutional right to a fair trial. In addition, we also critically analyze constitutional rules, arguing that privacy-sensitive exclusionary rules are absent from among the provisions on the right to a fair trial.⁶⁵ Based on an examination conducted from these interconnected points of view, eventually, we argue for obligations regarding procedural laws as general requirements underlying the inclusion of the fundamental rights standards of procedural privacy protections into the constitution. Consequently, we also argue for

⁶⁵ Questions regarding the protection of privacy in evidentiary processes (except in criminal matters) had surfaced in the jurisprudence of the Supreme Court of the United States as early as in 1886, deriving protections from the Fourth Amendment prohibiting unreasonable search and seizure. (cf. *Boyd v. United States* – 116. U.S. 616 – analyzed by MOLNÁR 2011, who mentions a case from 1891, with its civil procedure implications being paramount (*ibid.*) The case he mentions is: *Union Pacific Railway Co. v. Botsford* – 141. U.S. 250)

the obligation to explicitly reflect these standards in sectorial (procedural) laws as well.

In terms of the more effective protections for privacy, in the analytical part, we concentrate on the new public interest appearing in the social contract of the information society, by describing its internal dynamics. In our view, based on this new public interest a need presents itself – in the context of fair civil procedure – to examine some kind of a “translation” of the doctrine of the so-called “fruit of the poisonous tree”,⁶⁶ which has already permeated a few European countries’ constitutions from American judicial practice as a migrating constitutional idea or a legal transplant in the form of exclusionary rules.

Examination of the applicability of this exclusionary principle is extremely important in terms of how we can extend and expand the scope of the right to a fair trial (as to content), because – based on the American literature examined in the course of our research – it can be approached from three predominant standpoints.⁶⁷

- (iv) It is primarily supported as a constitutionally based individual privilege attached to the realization of individual rights, but
- (v) It is also accounted for as a tool reinforcing judicial integrity in terms of due process (fair trial), and
- (vi) As far as state/government practices in violation of fundamental rights go, they consider it important as a tool obstructing abuse of power and malfeasances.

In the analytical part of the dissertation, we primarily deal with the first two of the above three approaches, which have especially been identified in the context of criminal procedure.

In support of our first hypothesis, our **third hypothesis** posits that the exclusionary rule supported by our arguments is simultaneously a constitutional privilege tied to the realization of individual rights and also a tool reinforcing judicial integrity. As such, it shall be set forth in the constitution, from where it can exert further influence on the level of sectorial regulation and to the application of these laws as well.

We provide evidence for this supposition of ours concretely in the context of the evidentiary process in civil litigation, in respect of the applicability of explicit exclusionary rules mirrored by sectorial laws. As part of this inquiry we largely rely on the results of the American legal system and judicial practice in comparison with Hungarian and other European practices.

Considering the justification provided in our theses, the following substantiate the use of the comparative methodology: with the juxtaposition of continental and common

⁶⁶ The first mention and reference to this doctrine (although under a different name) is recorded in *Silverthorne Lumber, Co. Inc, et al. v. United States* (1920) 251 U.S. 385. The first literal mention of this doctrine took place almost 20 years later in a different case, by Justice Frankfurter: *Nardone v. United States*, 308 U.S. 341 (1939)

⁶⁷ ANDREOLI 1983, esp. 1019.

law legal systems, a significant contradiction becomes apparent between the dominant academic, legislative and judicial approaches to the protection of privacy:

(iii) There are no specific privacy provisions in the Constitution of the United States, not even the expression is set forth therein. Thus, judicial development of the law is outstanding in broadening the bounds of privacy, starting out of reasonable expectations of privacy. (In Chapter 3, we shall dissert in detail on the different expectations, rights, interest and entitlements relevant to privacy, as part of such a possible system of classification, which might answer how we should treat privacy in the 21st century, with regard to its increased social and constitutional value.) Thus, as there are no privacy safeguards in the US constitution, they needed to be created by the interpretation of the constitution in the context of judicial proceedings against state/government abuses of power and violations of fundamental rights in the form of such guarantees as the doctrine of the fruit of the poisonous tree. Consequently, the judicature created such below-analyzed exclusionary rules and evidentiary privileges that have been able to obstruct the procedural, evidentiary use of information by state/government agents with due regard to the context of the creation of the information and its confidential nature. These principles then have been further developed by the Supreme Courts of the respective States, in harmony with the jurisprudence of the federal Supreme Court and the Federal as well as their own Constitution, sometimes even with regard to civil proceedings as well, applying those in relation to the evidentiary context of private parties.

(iv) *A contrario*, the – mostly European, continental – constitutions examined in the dissertation one-by-one contain specific provisions of privacy protections. In parallel, the interpretation of these constitutions only tangentially references the principles and ideas constructed in the American jurisprudence – and if yes – mostly as part of comparative justifications, citing some examples.⁶⁸ Within this group, the constitutions of only two countries (Greece and Portugal) contain explicit exclusionary rules that are relevant in terms of the right to a fair trial, prohibiting the use of evidence obtained in violation of privacy in certain procedural regimes. In the constitutions of other countries we find such exclusionary rules that generally counter the procedural use of unlawfully obtained evidence or evidence obtained in violation of fundamental rights (e.g. Croatia, Italy and Ukraine).

It needs to be seen clearly at this point that there might as well be a fundamental difference between European and American approaches to privacy, but this does not influence the analogical use of Anglo-Saxon patterns examined in the dissertation to continental regulations.

Naturally, there is a historically and constitutionally fundamental difference between the American (Anglo-Saxon) and European (continental) approach to privacy. An

⁶⁸ In Chapter 3, we shall examine in detail – as part of the migration of constitutional ideas – how different an effect does the comparative application of foreign law might have in the constitutional jurisprudence of the given country, given its varying intensity and referencing.

exemple élatant of this can be that while the US constitution is silent thereon, even in its Amendments, in Europe, the majority of national constitutions explicitly contain its protections. As, however, constitutional convergence slowly dissolves the walls and barriers between the respective legal systems and branches of law, it is only rational that the differences between the cross-border, technology-determined approaches to privacy will slowly decrease as well, with due regard to the interests and expectations of the networked community of the information society.

In America, the protection of privacy at its theoretical, historical, societal and cultural foundations conventionally originates from the protection of individual autonomy, therefore focusing on requirements set for the state/government – especially regarding the protections for individual security and liberty against the state/government. This naturally is a strictly and traditionally liberal, individualistic protection.

On the contrary, in Europe, the protections of privacy and the protection of personal data assuring the legal protections for privacy traditionally focuses on guarantees assuring individual autonomy and the free replenishment of one's own personality – especially regarding the protection of human dignity and the right to informational self-determination that can be derived from dignity. This naturally is a strictly individualistic protection, however, there are many important similarities hidden in the seeming differences between these two approaches. Suffice it to say that eventually, both systems of protection protect liberty, i.e. personal autonomy and the opportunity for one to freely replenish their personalities.

According to others, the connection between these different systems of protection is created by the fact that in contrast to the American model focusing on state actors and creating safeguards against their actions, the European notion of privacy “*concentrates on the market, on the state and on others, thereby expanding limitations to interpersonal relations as well.*”⁶⁹ This difference however signifies an importance resemblance as well, because the rules restricting the state/government in the Anglo-Saxon system in time extend to cover the conduct of economic operators as well (e.g. state action doctrine), and in some states – although not numerous – even to the protection of privacy in interpersonal relations, allowing room for horizontal effect. Effect and counter-effect can thus be evidenced in both directions.

We examine the fair trial (due process) framework of privacy protections in terms of our hypotheses in an Anglo-Saxon – continental comparison because the American way of privacy thinking builds on creating requirements against the state/government in the context of fair judicial proceedings (due process). Thus, in the Hungarian context of privacy protection in terms of the right to a fair trial we primarily examine those possible obligations that restrict state (judicial) proceedings, arising out of exclusionary rules derived from judicial practice. Through this approach the above-mentioned criterion of the traditional European privacy concept is met, namely that its protections – while remaining on a constitutional footing – will indirectly extend to interpersonal relations, attached to human dignity and particularly to its equalizing function, in safeguarding individual liberty.

⁶⁹ MEZŐ 2007, 21.

In the context of the right to a fair trial (due process), concrete interpersonal relations, such as the evidentiary process, are however defined by a framework anchored in constitutional and procedural law. Remedies for violations of fundamental rights (especially privacy) occurred in the concurring fundamental rights positions in the evidentiary process shall thus not be sought in interpersonal relations, i.e. in the horizontal effect of privacy.

The apparent tendency in Europe is that – but for some significant exceptions – the textual level of constitutional regulation basically remains reluctant to incorporate such explicit, contextual protections for (electronic) privacy. This is understandable given the differences between legal systems examined. There are countries, however, in which constitutional courts' jurisprudence has responded to this need and there are answers. As an example we could here think about the “right to confidentiality” (*Grundrecht auf Gewährleistung der Vertraulichkeit und Integrität informationstechnischer Systeme*) established by BVerfG in Germany, in relation to the integrity of IT systems.

The “law of confidentiality” however appears in American constitutional thought and privacy thinking as well. In principle, the theoretical foundation of this is the return to the European roots of US common law, which – in turn – again justifies the Euro-American comparison in terms of the procedurally anchored aspects of privacy protections. Solove and Richards do not only see the basis of this standpoint in the traditionally individualistic protection, but rather in bringing the interests of the community to the foreground and approaching privacy in the information society as a right of participation from the aspect of the community and their interests (i.e. the public interest).

As they argue: *“Our examination of the history reveals that the law of privacy in the West is far more complex than a dichotomy between liberty and dignity. Confidentiality represents a third understanding of privacy, one with firm foundations in both American and English jurisprudence. For all their differences, conceptions of privacy based on liberty and dignity often have been highly individualistic. Confidentiality, in contrast, is a significantly different conception of privacy — one based on the protection of relationships.”*⁷⁰

The relationship-based approach, one that we represent in our dissertation is not only supported by the intensified need for protection of the networked relationships of the information society or by our argument that based on the above we shall interpret privacy as both a right of protection and of participation. In the evidentiary context of civil proceedings chosen as a narrower subject area for this dissertation, very often the legal dispute arises between the parties in the course of their relationship of trust and it becomes the subject of the evidentiary process as well. This way, the two counterparts in the relationship of trust and any correspondence as part thereof end up in concurring fundamental rights positions in litigation, which affects the protection of privacy as well.

Based on the above, in our theses we justify our **fourth hypothesis**, namely that the fact that the American way of privacy thinking builds on requirements set against the

⁷⁰ SOLOVE – RICHARDS 2007, 127.

state/government in terms of fair judicial proceedings substantiates the examination of the applicability of those exclusionary rules that originate in the Anglo-American jurisprudence to the privacy contexts of the right to a fair trial in Hungary.

Inspired by the “fruit of the poisonous tree” doctrine, the existence of *erga omnes* exclusionary rules for civil procedures – binding on everyone (including the courts as well) among the provisions regulating the right to a fair trial with the specific goal of protecting privacy in Hungarian and in other continental constitutions – might slightly alleviate the many hurdles that exist in the doctrine of free evidence (to some extent rationalized by the new regulations of the Civil Procedure Code regarding the exclusion of evidence obtained in violation of fundamental rights and the admitting of evidence, also examined in current dissertation).

This is primarily necessary because these hurdles – contrary to the dictates of rational thinking – might allow room for the use of evidence obtained in violation of fundamental rights in a way that judicial discretion is entrusted with the decision on admissibility without clearly concise and differentiated procedural rules, which would reflect the necessary fundamental rights standards. Such evidence might distort judicial discretion and may even influence impartiality, thereby *ab ovo* bringing into question the fairness of the proceedings (as its “*absolute and unrestricted quality*”⁷¹) on the level of content. Also, as a result of the above, this might decrease the public trust in the administration of justice and its proper, ordinary operation.

It is natural, however, that the in-depth examination of sectorial guarantees against the admissibility of evidence obtained in violation of fundamental rights could not become the narrow subject matter of the present dissertation in (comparative) constitutional law due to the strict procedural footing of such norms. This might make the reader feel that something is missing. However, in light of the above, we have limited the examination of procedural issues to a case study that is presented in Chapter 6.

Regarding this case study, in our theses we shall come to the conclusion that the several aspects of privacy protection in civil litigation bring about such questions of particular constitutional importance and might lead to such unconstitutionality that might influence judicial decisions on the merits in the Hungarian context. Due to this, numerous judicial decisions could face becoming declared null and void in the new system of constitutional complaints after 2012.⁷² Examining this issue in a comparative perspective, regarding the developmental effect of constitutional complaints, the dissertation will not build upon American but on German constitutional court jurisprudence on personality rights and privacy protections (also through examples from criminal matters analogically applied to civil cases), which orient the Hungarian Constitutional Court to a great extent.

In connection with the constitutional law issues examined through our threefold (holistic-sectorial-reductionist) approach, we provide recommendations for solutions in a so-called “alternative three-way solution”:

⁷¹ cf. e.g. 6/1998 (III. 11.) AB határozat, 14/2004 (V. 7.) AB határozat, 11/2007. (III. 7) AB határozat

⁷² cf. Act No. CLI of 2011 on the Constitutional Court, Articles §§ 27, 29

- (iv) In connection with the systemic, holistic approach, we refer to the constitutional provisions regulating the right to a fair trial to reinforce protections for privacy in procedural laws. (Our concrete arguments are laid out in the context of civil litigation, but we heavily rely on criminal procedural analogies as well.)

Through this solution, we would like to decrease the significance of subsidiary protections for personality rights. Secondly, we propose new, “contextualized” privacy safeguards complementing Article XXVIII of the Fundamental Law of Hungary through the introduction of exclusionary rules guided by minimum privacy standards. These aim at extending and expanding the scope of the content of the right to a fair trial. [In this sense we argue for automatic exclusion, i.e. the general rule guiding judicial discretion being exclusion, while the use and admissibility of evidence obtained in violation of fundamental rights could only be permitted exceptionally (in order to protect other constitutional values).]

Civil procedure rules shall – in harmony with what was written above – be fine-tuned to such a constitutional exclusionary rule. However, as the new regulation of the Civil Procedure Code did not yet enter into force, it is far too premature to offer a critical analysis and dissert about the possible future fine-tuning of civil procedure norms. The text has been subject to criticism and it is still possible to modify or amend, if necessary. (For the same reason, we do not analyze Hungarian criminal procedure either; we merely summarize our constitutional law arguments on the topic of exclusion. Due to their specialty, we do not deal with complex questions of evidence in administrative procedures either.)

It is a welcome fact, now that the reform of civil procedure has been concluded, that the legislator detected the fundamental rights collisions (and the so created concurring fundamental rights positions) inherent to the right to privacy and the right to a fair trial. It is also welcome that the legislator wants to react to this by introducing statutory regulation governing issues of evidence obtained in violation of fundamental rights. This can be considered a very important legal innovation in Hungarian civil procedure. In this regard, we only lay out our critical remarks from the point of view of constitutional law in terms of the concurring fundamental rights positions created in civil procedures, taking account of privacy-protection aspects.

In case the holistic approach recommended by us (making possible the introduction of an exclusionary rule allowing for automatic exclusion in the protection of privacy) does not reach the “threshold of sensation” of the constitution-making power (legislator) in terms of civil procedure – despite the justifications provided in this dissertation in the form of comparative reasoning and arguments supporting the existence of a constitutional moment – we propose a two-prong option:

In our view, remedying the privacy-deficit of the evidentiary process in civil procedure – in case our holistic approach cannot be accepted – is only possible by

taking the competences of the Hungarian Constitutional Court into consideration under Article 46 of the Act on the Constitutional Court.⁷³

- (v) From our sectorial approach follows the option of considering the declaration of a legislative omission. (In Chapter 5, we analyze this in detail regarding the new Civil Procedure Code from the point of view of constitutional law and the protection of fundamental rights.)
- (vi) From our reductionist approach follows the option of examining another competence if and when it shall be possible to declare constitutional requirements in respect of the protections of privacy in a fair trial in certain “real” constitutional complaint procedures. (In Chapter 6, we examine this issue in detail as part of a case study.)

To sum up the main arguments of our theses regarding constitutional theory, comparative law and constitutional law, as a final conclusion we would like to agree with the standpoint of criminal procedure scholar Stephen C. Thaman. In 2013, in terms of the exclusion of evidence obtained through violation of fundamental rights he made the general argument that the discretionary (balancing) duty of the judge is not easy in terms of adjudication between the seriousness of the offense and the legal interest protected by the fundamental right in question, and it is not easy to decide what exactly qualifies as a violation.⁷⁴

Albeit Thaman argued this in terms of criminal procedure, through “mirror translation” his conclusions are applicable to those aspects of civil procedure that we have covered in our dissertation. As a concluding remark on the necessity of constitutional exclusionary rules, we shall agree that:

„When balancing [i.e. the exercise of judicial discretion between competing interests] is allowed, it should [...] not be undertaken by the trial judge, especially in those systems based on civil law, where the trial judge is simultaneously a trier of facts [...].”⁷⁵

The fundamental rights standards of judicial discretion (i.e. the balancing exercise) shall thus be placed within the constitution, which thereby can guide said discretion between absolute barriers, primarily orienting it toward exclusion.

⁷³ cf. Act No. CLI of 2011 (Abtv.); Article 46. Paragraph (1)-(2) c)

⁷⁴ THAMAN 2013a, 442. On the importance of discretion (balancing test) regarding violations of fundamental rights: *ibid.*, 432-437.

⁷⁵ THAMAN 2013a, 442.

2. Irodalomjegyzék (válogatás) / Bibliography (selection)

2.1. Felhasznált irodalom / References

- 1) ACKERMAN 1989 = Bruce Ackerman: Constitutional Politics/Constitutional Law. Yale Law School. Faculty Scholarship Series. Paper 140/1989 (online) http://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/140
- 2) ACKERMAN 1991 = Bruce Ackerman: We the People: Foundations. Harvard University Press, Belknap Press, Cambridge, Mass. 1991.
- 3) ALDERMAN – KENNEDY 1995 = Ellen Alderman and Caroline Kennedy: The Right to Privacy. Alfred A. Knopf, New York, 1995
- 4) ALDRIDGE 2010 = Emily C. Aldridge: To Catch a Predator or to Save His Marriage: Advocating for an Expansive Child Abuse Exception to the Marital Privileges in Federal Courts. Fordham Law Review. (4)2010:1762-1812. (online) <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4518&context=flr>
- 5) ALLEN 2013 = Anita L. Allen: Natural Law, Slavery and the Right to Privacy Tort. Fordham Law Review. (81)2013:1187-1216. (online) <http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol81/iss3/8>
- 6) ANDREOLI 1983 = Christina L. Andreoli: Admissibility of Illegally Seized Evidence in Subsequent Civil Proceedings: Focusing on Motive to Determine Deterrence. Fordham Law Review. (51)1983:1019-1042. (online) <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4634&context=flr>
- 7) BEAVER et al. 2013 = Gary L. Beaver, Steven Brower, Amy Longo, Cecil Lynn, and Mark Romance (eds.) Social Media Evidence – How to Find It and How to Use It. (online) http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/litigation/materials/aba-annual-2013/written_materials/15_1_social_media_evidence.authcheckdam.pdf
- 8) BENCZE 2011 = Bencze Mátyás: A jogi alapelvek szerepe a magyar bírói gyakorlatban — a bizonyítást vezérlő elvek példája. Jog-Állam-Politika. Különszám, 2011. 211-224. (online) <http://dfk-online.sze.hu/images/J%C3%81P/2011/k%C3%BCl%C3%B6nsz%C3%A1m/bencze.pdf>
- 9) BENNETT 2011 = Colin. J. Bennett: In defence of privacy: The concept and the regime. Surveillance & Society. 8(4):2011:485-496.
- 10) BEPKO 2005 = Arminda Bradford Bepko: Public Availability or Practical Obscurity: The Debate Over Public Access to Court Records on the Internet. New York Law School Law Review. 49:2005:967-991 (online) http://www.nylslawreview.com/wp-content/uploads/sites/16/2013/11/49-3.Bepko_.pdf
- 11) BERLIN 1969 = Isaiah Berlin: Two Concepts of Liberty. Isaiah Berlin: Four Essays on Liberty. Oxford University Press, Oxford, 1969. 5. (online) https://www.wiso.uni-hamburg.de/fileadmin/wiso_vwl/johannes/Ankuendigungen/Berlin_twoconceptsofliberty.pdf
- 12) BESSELINK 2010 = Leonard F. M. Besselink: National and constitutional identity before and after Lisbon. Utrecht Law Review, 6(3):2010:36-49 (online) <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.139/>

- 13) BIRZON 1997 = Paul Ivan Birzon: Family Law - Asserting the Privilege. American Bar Association. Fall 1997. General Practice, Solo & Small Firm Division. Best of ABA Sections. (online):
http://www.americanbar.org/newsletter/publications/gp_solo_magazine_home/gp_solo_magazine_index/birzon.html
- 14) BLUM 2010 = Binyamin Blum: Doctrines Without Borders: The New Israeli Exclusionary Rule and the Dangers of Legal Transplantation. Stanford Law Review. 60(6)2010:2131-2172, (online) <http://www.stanfordlawreview.org/wp-content/uploads/sites/3/2010/04/Blum.pdf>
- 15) BOKOR 2012 = Bokor Tamás: Humán Online Társadalmi Kommunikáció. Internetes szociális rendszerek rekonstrukciója a nyilvánosság és a közösségképződés kontextusában. PhD értekezés, PTE BTK, Pécs, 2012. (online) http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/BokorTamas2012_disszertacio.pdf
- 16) BOSTWICK 2015 = Gary L. Bostwick: A Taxonomy of Privacy: Repose, Sanctuary and Intimate Decision. California Law Review. 64:1976:1447-1483. (online) Elérhető:
<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2434&context=californialawreview> (2016. 06. 25.)
- 17) BRADLEY 2010 = Craig M. Bradley: Reconceiving the Fourth Amendment and the Exclusionary Rule. Law and Contemporary Problems. 73(3)2010:211-238. (online)
<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1580&context=lcp>
- 18) BRADLEY 2012 = Craig M. Bradley: Is the Exclusionary Rule Dead? Journal of Criminal Law and Criminology. 102(1)2012:1-24. (online)
<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=7416&context=jclc>
- 19) BRANDEIS – WARREN 1890 = Louis D. Brandeis – Samuel D. Warren: The Right to Be Let Alone. Harvard Law Review, 4(5)1890:193-220. (online)
<http://faculty.uml.edu/sgallagher/Brandeisprivacy.htm>
- 20) BREDA – VRICELLA 2014 = Vito Breda – Matteo Vricella: English Pragmatism and Italian Virtue: A Comparative Analysis of the Regime of Illegally Obtained Evidence in Civil Law Proceedings between Italy and England. Maastricht Journal of European and Comparative Law, (3)2014:428-443
- 21) BRIDGES 2011 = Khiara M. Bridges: Privacy Rights and Public Families. Harvard Journal of Law and Gender, (34)2011:114-174
- 22) BROWNSWORD 2009 = Roger Brownsword: Consent in Data Protection Law: Privacy, Fair Processing and Confidentiality. Serge Gutwirth, Yves Pouillet, Paul de Hert, Cecile de Terwangne, Sjaak Nouwt (eds.): Reinventing Data Protection? Springer, 2009, 83-110
- 23) BRUCE 1967 = Jon W. Bruce: The Extent of the Exclusionary Rule. William and Mary Law Review. 1(9)1967:193-204. (online)
<http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2943&context=wmlr>
- 24) BRUDNER 2007 = Alan Brudner: Constitutional Goods. Oxford University Press, Oxford, 2007
- 25) BURGOUGNE-LARSEN 2011 = Laurence Burgorgne-Larsen (dir.): L'identité constitutionnelle saisie par les juges en Europe, Cahiers européens n°1, Editions Pédone, 2011

- 26) CAMMACK 2013 = Mark E. Cammack: The Rise and Fall of the Constitutional Exclusionary Rule. Stephen C. Thaman (ed.): Exclusionary Rules in Comparative Law, Springer, 2013, 3-33.
- 27) CASSIDY n.d. = R. Michael Cassidy: Reconsidering Spousal Privileges after Crawford American Journal of Criminal Law, Forthcoming; Boston College Law School Research Paper No. 113. (online) <http://ssrn.com/abstract=945686>
- 28) CESPEDES 2013 = Rodrigo Cespedes: Hohfeld's Taxonomy Revisited: an update from the theory of rights and obligations and modern, public, family law and human rights law. University of Edinburg Blogs. (online) <http://blogs.sps.ed.ac.uk/sls/files/2013/08/Rodrigo-Cespedes.pdf>
- 29) CHATTERJEE 2014 = Sujoy Chatterjee: Balancing Privacy and the Open Court Principle in Family Law: Does De-Identifying Case Law Protect Anonymity? Dalhousie Journal of Legal Studies. 23:2014:91-104 (online) <https://ojs.library.dal.ca/djls/article/download/4754/4286>
- 30) CHOUDRY 2006 = Sujit Choudry: Migration as a new metaphor in comparative constitutional law. Sujit Choudry (ed.): The Migration of Constitutional Ideas. Cambridge University Press, 2006, 2-35.
- 31) COLLINS 2012 = Hugh Collins: On the (In)compatibility of Human Rights Discourse and Private Law. LSE Law, Society and Economy Working Papers 7/2012, 16-18. (online) https://www.lse.ac.uk/collections/law/wps/WPS2012-07_Collins.pdf
- 32) CROCKER 2009 = Thomas P. Crocker: From Privacy to Liberty: The Fourth Amendment After Lawrence. UCLA Law Review (57)2009:1-69. (online) <http://www.uclalawreview.org/pdf/57-1-1.pdf>
- 33) CSEHI 2011 = Csehi Zoltán: Kérdések és felvetések a német típusú alkotmányjogi panasz magyarországi bevezetése kapcsán. Alkotmánybíróági Szemle (1)2011:100-109.
- 34) CSÜLLÖG 2012 = Csüllög Krisztina: Kapcsolatok online és offline – Az internet és más infokommunikációs technológiák szerepe a privát kapcsolatokban. PhD értekezés, BCE Szociológia Doktori Iskola, Budapest, 2012
- 35) D'UDEKEM GEVERS – POULLET 2001 = Marie d'Udekem-Gevers – Yves Poulet: Concerns from a European User-Empowerment Perspective relating to Internet Content. Communications and Strategies. 43/2001, 143-190. (online) http://www.idate.org/fic/revue_telech/462/C&S43_UDEKEM-GEVERS_POULLET.pdf
- 36) DIXON – POSNER 2011 = Rosalind Dixon – Eric A. Posner: The Limits of Constitutional Convergence. Chicago Public Law and Legal Theory Working Paper No. 329., University of Chicago Law School, 2011 (online) http://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4468&context=book_chapters
- 37) DRINÓCZI 2012 = Drinóczi Tímea: Alkotmányos párbeszéd-elméletek. JURA 2/2012, 60-73. (online) http://jura.ajk.pte.hu/JURA_2012_2.pdf
- 38) ELMORE 2014 = Philip A. Elmore: "That's Just Pillow Talk, Baby": Spousal Privileges and the Right to Privacy in Arkansas. Arkansas Law Review. (67)2014:961-988. (online) <http://media.law.uark.edu/arklawreview/files/2015/04/ArkLRev97-4-961-988-Elmore.pdf>
- 39) EMERSON 2004 = Ralph Waldo, Emerson: The Conduct of Life/Worship. Ralph Waldo Emerson - Barbara Packer et al (eds.): The Collected Works of Ralph Waldo Emerson, Volume VI. Harvard University Press, Belknap Press, 2004

- 40) FEINMAN 1995 = Martha Feinman: The Neutered Mother, the Sexual Family, and Other Twentieth Century Tragedies. Psychology Press, 1995, 239.
- 41) FINEMAN 1999 = Martha Albertson Fineman: What Place for Family Privacy. George Washington Law Review, (67)1999:1207-1225.
- 42) FLAHERTY 1989 = David H. Flaherty: Protecting Privacy in Surveillance Societies. University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1989.
- 43) GÁCSI 2015 = Gácsi Anett Erzsébet: A jogellenesen megszerzett bizonyítékok értékelése a büntetőeljárásban, PhD értekezés, SZTE ÁJTK, 2015 (online) <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/2738/>)
- 44) GAEBLER 1992 = Ralph. F. Gaebler: Is There a Natural Law Right to Privacy? Articles by Maurer Faculty. Paper 656/1992. (online): <http://www.repository.law.indiana.edu/facpub/656>
- 45) GAJA 2013 = Giorgio Gaja: General Principles of Law. Max Planck Encyclopaedia of Public International Law. 2013. (online) <http://iusgentium.ufsc.br/wp-content/uploads/2014/10/General-Principles-of-Law-Giorgio-Gaja-2.pdf>
- 46) GÁRDOS-OROSZ 2011 = Gárdos-Orosz Fruzsina: Alkotmányos polgári jog? Alapvető jogok alkalmazása magánjogi jogvitákban. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2011.
- 47) GÁRDOS-OROSZ 2016 = Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): Személy és személyiség a jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 119-137
- 48) GARROW n.d. = David J. Garrow: Privacy and the American Constitution. (online) <http://www.davidgarrow.com/File/DJG%202001%20SocialResearchPrivacyArticle.pdf>
- 49) GAUDIN 2010 = Sharon Gaudin: Facebook CEO Zuckerberg causes stir over privacy. Computerworld. Jan 11, 2010 (online) <http://www.computerworld.com/article/2522445/data-privacy/facebook-ceo-zuckerberg-causes-stir-over-privacy.html>
- 50) GIANNOLOUPOULOS 2007 = Dimitrios Giannoloupoulos: The exclusion of improperly obtained evidence in Greece: putting constitutional rights first. International Journal of Evidence and Proof. (11)2007:181-212 (online) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1835010
- 51) GÖRÖG 2016a = Görög Márta: Gondolatok a személyiség magánjogi védelme körében. Menyhárd Attila – Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): Személy és személyiség a jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 99-118
- 52) GÖRÖG 2016b = Görög Márta: A magánélethez való jog mint a személyiségi jog újabb, magánjogi kódexben nevesített vonatkozása. Prof. Dr. Balogh Elemér (szerk.): Számadás az Alaptörvényről, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2016, 51-65.
- 53) HALMAI 2013 = Halmai Gábor: Alkotmányjog – emberi jogok – globalizáció. Az alkotmányos eszmék migrációja. L'Harmattan. Föld-Rész könyvek, Budapest, 2013.
- 54) HANSCOM 1982 = Richard J. Hanscom: Admissibility of Illegally Seized Evidence in Civil Cases: Could This Be the Path out of the Labyrinth of the Exclusionary Rule? Pepperdine Law Review. 4(9)1982:799-818 (online) <http://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1994&context=plr>

- 55) HEGYI 2016 = Hegyi Szabolcs: A személy alkotmányjogi fogalma és felfogásai. Menyhárd Attila – Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): Személy és személyiség a jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 119-137.
- 56) HEIDERHOFF – SMIJ 2009 = Bettina Heiderhoff – Grzegorz Smij (eds.): Tort Law in Poland, Germany and Europe. Sellier European Law Publishers, Munich, 2009
- 57) HENDERSON 2012 = Stephen E. Henderson: Expectations of Privacy in Social Media. Mississippi College Law Review. (31)2012:227-247. (online)
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2018425
- 58) HILDEBRANDT – DE VRIES 2013 = Mireille Hildebrandt - Katja de Vries (eds.): Privacy, Due Process and the Computational Turn - The Philosophy of Law Meets the Philosophy of Technology, Routledge, 2013
- 59) HILLGRUBER 2008 = Christian Hillgruber: Einigkeit und Recht und Freiheit. LIT Verlag, Münster, 2008
- 60) HINDUJA – PATCHIN 2015 = Sameer Hinduja –Justin W. Patchin: Bullying Beyond Schoolyard – Preventing and Responding to Cyberbullying. Corwin, California, 2015
- 61) HOFFMANN-RIEM 2008 = Wolfgang Hoffmann-Riem: Der grundrechtliche Schutz der Vertraulichkeit und Integrität eigengenutzer informationstechnischer Systeme. Juristen Zeitung (63)2008:1009-1060
- 62) HOHFELD 1917 = Wesley Newcomb Hohfeld: Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning. The Yale Law Journal. 26(8)1917:710-770 (online) <https://www.jstor.org/stable/pdf/786270.pdf>
- 63) HUSIK 1923-1924 = Isaac Husik: Hohfeld's Jurisprudence. University of Pennsylvania Law Review. (264)1923-1924:263-277. (online)
http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=8023&context=penn_law_review
- 64) IONTCHEVA TURNER 2014 = Jenia Iontcheva Turner: The Exclusionary Rule as a Symbol of the Rule of Law. SMU Law Review. 67:2014:821-835 (online)
<http://digitalrepository.smu.edu/smulr/vol67/iss4/13>
- 65) JACOBSON 2010 = Gary J. Jacobson: Constitutional identity. Harvard University Press, Cambridge – London, 2010.
- 66) JACOBSON 2011 = Gary Jeffrey Jacobson: The formation of constitutional identities. Tom Ginsburg - Rosalind Dixon (eds.): Comparative Constitutional Law, Edward Elgar Publishing, 2011, 129-142
- 67) JÓRI 2009 = Jóri András: 59. § - A magánszférájogok. Jakab András (szerk.): Az Alkotmány kommentárja. Századvég, Budapest, 2009, 2167-2193.
- 68) KAISSIS 2014 = Athanasios Kaissis: Exclusion of Illegally Obtained Evidence in Greek Civil and Penal Proceeding – An outline. Jens Adolphsen, Joachim Goebel, Ulrich Haas, Burkhard Hess, Stephan Kolmann, Markus Würdinger (hrsg.): Festschrift für Peter Gottwald zum 70. Geburtstag. C.H.Beck, 2014.
- 69) KATIFORIS 2015 = Nikolaos M. Katiforis: Evidence in Civil Law – Greece. Lex Localis. Institute for Local Self-Government and Public Procurement Maribor, 2015, 23. (online)
<http://14.139.206.50:8080/jspui/bitstream/1/4388/1/Evidence%20in%20Civil%20Law%20-%20Greece.pdf>
- 70) KEATS CITRON – MELTZER HENRY 2010 = Danielle Keats Citron – Leslie Meltzer Henry: Visionary Pragmatism and the Value of Privacy in the Twenty-First Century. Michigan Law Review, (108)2010:1107-1126

- 71) KENT JR. 2009 = Michael B. Kent Jr.: Pavesich, Property and Privacy: The Common Law Origins of Property Rights and Privacy Rights. *John Marshall Law Journal*. (2)2009:1-22. (online)
http://scholarship.law.campbell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=fac_sw
- 72) KINPORTS 2013 = Kit Kinports: Culpability, Deterrence, and the Exclusionary Rule. *William and Mary Bill of Rights Journal*. 21(3)2013:821-856. (online)
<http://scholarship.law.wm.edu/wmborj/vol21/iss3/4>
- 73) KOMMERS – FINN – JACOBSON 2004 = Donald P. Kommers, John E. Finn, Gary J. Jacobson (eds.): *American Constitutional Law: Essays, Cases, and Comparative Notes, Volume 1. Second Edition*. Rowman and Littlefield, Lanham, 2004
- 74) KOOPS - LEENES 2005 = Bert-Jaap Koops – Ronald Leenes: 'Code' and the Slow Erosion of Privacy. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 12(1)2005:117-188. (online)
<http://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1114&context=mttlr>
- 75) KRAWIEC 2003 = Kimberly D. Krawiec: Cosmetic Compliance and Failure of Negotiated Governance. *Washington University Law Review*, 81(2)2003:487-544
- 76) KRZEMINSKA-VAMVAKA 2009 = Joanna Krzeminska-Vamvaka: Horizontal effect of fundamental rights and freedoms – much ado about nothing? German, Polish and EU theories compared after Viking Line. *Jean Monnet Working Paper* 11/09, NYU School of Law, 2009
- 77) KUMM 2006 = Matthias Kumm: Who is Afraid of the Total Constitution? Constitutional Rights as Principles in the Constitutionalization of Private Law. *German Law Journal*, 7(4)2006:341-370. (online)
https://www.researchgate.net/publication/46727232_Who_Is_Afraid_of_the_Total_Constitution_Constitutional_Rights_as_Principles_and_the_Constitutionalization_of_Private_Law
- 78) KÜPPER 2009 = Herbert Küpper: IT-alapjog és elektronikus magánszféra – az alkotmánybíróság legitim jogfejlesztése vagy tilos jogalkotása? (I. rész). *Közjogi Szemle*, (4)2009:1-6.
- 79) LANG 2015 = Nico Lang: Why teens are leaving Facebook: It's 'meaningless' (2015. február 21.) *Washington Post* (online)
<https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2015/02/21/why-teens-are-leaving-facebook-its-meaningless/>
- 80) LAW 2008 = David S. Law: Globalization and the Future of Human Rights Protection. *Northwestern University Law Review*, (102)2008:1277-1350.
- 81) LAZAREV 2005 = Nikolai Lazarev: Hohfeld's Analysis of Rights: An Essential Approach to a Conceptual and Practical Understanding of the Nature of Rights, *Murdoch University Electronic Journal of Law*, Vol. 12, 1/2005. (online)
www.austlii.edu.au/au/journals/MurUEJL/2005/9.html
- 82) LEONARD 2005 = Thierry Leonard: Conflits entre droits subjectifs, libertés civiles et intérêts légitimes, Un modèle de résolution basé sur l'opposabilité et la responsabilité civile. *Collection de thèses, Larcier, Bruxelles*, 2005
- 83) LEONG 2014 = Nancy Leong: Improving Rights. *Virginia Law Review* (100)2014:377-436. (online)
http://www.virginialawreview.org/sites/virginialawreview.org/files/Leong_Book.pdf

- 84) LETSAS 2012 = George Letsas: The ECHR as a Living Instrument: Its Meaning and Legitimacy. 2012 (online)
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2021836
- 85) LIND – RANKIN 2015 = Nancy S. Lind – Eric T. Rankin: Privacy in the Digital Age: 21st Century Challenges to the Fourth Amendment. ABC CLIO. 2015
- 86) MACKEY 1979 = Jerry D. Mackey: The California Constitutional Right to Privacy and Exclusion of Evidence in Civil Proceedings. Pepperdine Law Review. 1(6)1979:231-252. (online)
<http://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2091&context=plr>
- 87) MADDEN 2015 = Mike Madden: A Model Rule for Excluding Improperly or Unconstitutionally Obtained Evidence. Berkeley Journal of International Law. 33(2):2015:442-488 (online)
<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1509&context=bjil>
- 88) MAJTÉNYI 2001 = Majtényi László (szerk.) Az odaátra nyíló ajtó. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 2001.
- 89) MASON 1980 = Richard O. Mason: Forming the Social Contract for the Information Society. ICIS 1980 Proceedings. Paper 17., 69-74. (online)
<http://aisel.aisnet.org/icis1980/17> (2016. 06. 25.)
- 90) McKENNA 2011 = Alan McKenna: A human right to participate in the information society. Hampton Press, 2011
- 91) McLACHLIN 2003 = Beverley McLachlin: Courts, Transparency and Public Confidence – To the Better Administration of Justice. Deakin Law Review. 8(1):2003 (online)
<http://www.austlii.edu.au/au/journals/DeakinLawRw/2003/1.html>
- 92) MEZŐ 2007 = Mező István: Személyes adatok védelme az Európai Unió jogában és Magyarországon. Doktori értekezés. Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar. Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola. 2007 (online) http://www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/mezoi_ertmh.pdf
- 93) MILLET 2013 = Francois-Xaver Millet: L'Union européenne et l'identité constitutionnelle des États membres. Editions Lextenso et Karine Roudier, Paris, 2013, Bibliothèque constitutionnelle et de science politique
- 94) MOLNÁR 2011 = Molnár András: A magánszférához való jog az amerikai Legfelső Bíróság gyakorlatában. DIEIP. 2/2011 (online) Elérhető: www.dieip.hu
- 95) MURCHISON 2010 = Brian C. Murchison: Reflections on Breach of Confidence from the U.S. Experience. Media and Arts Law Review. (15)2010:295-307 (online)
<http://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1288&context=wlufac>
- 96) NAWROT 2002 = Oktawian Nawrot: Liberty as a Relation. Episteme: A Journal of Science, History and Philosophy, 6/2002 (online)
https://www.academia.edu/2365595/Liberty_as_a_relation?auto=download (2016. 11. 25.)
- 97) NEWBURY 2010 = Andrew Newbury: Improperly obtained documents in divorce proceedings. Law Society Gazette. 21 October 2010. (online)
<http://www.lawgazette.co.uk/law/improperly-obtained-documents-in-divorce-proceedings/57653.article>
- 98) NISSENBAUM 2004 = Helen Nissenbaum: Privacy as Contextual Integrity. Washington Law Review. (79)2004:117-158

- 99) NISSENBAUM 2009 = Helen Nissenbaum: Privacy in Context. Stanford University Press, 2009
- 100) O'ROURKE 2009 = Allen Thomas O'Rourke: Refuge From A Jurisprudence of Doubt: Hohfeldian Analysis of Constitutional Law, South Carolina Law Review (61)2009:141-170, <http://ssrn.com/abstract=1358336>
- 101) PACCIOCCO 2012 = David M. Paciocco: Lottery or Law – The Appreciable Limits of Purposive Reasoning. Criminal Law Quarterly. (58)2012:15-21.
- 102) PAPP 2011a = Papp Zsuzsanna: Az illegális eredetű illetve a felhasználásukkal személyiségi jogot sértő információk a polgári perbeli bizonyításban. Doktori értekezés. ELTE ÁJK DI, Budapest, 2011.
- 103) PAPP 2011b = Papp Zsuzsanna: Emberi jogok és személyiségi jogvédelem versus bizonyítás a német Szövetségi Bíróság és a német Alkotmánybíróság egyes határozatainak fényében. Rendészet és emberi jogok, (2)2011:15-28.
- 104) PAVER 2013 = Chris Paver: The Courts v Twitter: The Future of Live Court Reporting in NSW. Communications Law Bulletin. (32)1:2013:6-9. (online) <http://www.austlii.edu.au/au/journals/CommsLawB/2013/3.pdf>
- 105) PERJU 2012a = Vlad F. Perju: Constitutional Transplants, Borrowing and Migrations. Michel Rosenfeld - Andras Sajó (eds.): Oxford Handbook on Comparative Constitutional Law. Oxford University Press, Oxford, 2012, 1304-1327. (online) <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1365&context=lsfp>
- 106) PERJU 2012b = Vlad Perju: *Constitutional Transplants, Borrowing and Migrations*. Boston College Law School Legal Studies Research Paper Series No. 252, 2012, 1-49.
- 107) PIATKOWSKA n.d = Katarzyna Piatkowska: Common law system – foundations for excluding evidence obtained illegally or unfairly and the relevant case law. (online) http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/66266/02_K_Piatkowska_Common_law_system_foundations_for_excluding_evidence_obtained_illegally_or_unfairly_and_the_relevant_case_law.pdf
- 108) PIERSON 2012 = Jo Pierson: Online Privacy in Social Media: A Conceptual Exploration of Empowerment and Vulnerability. Digiworld Economic Journal, 88/2012, 99-120. (online) https://www.utwente.nl/bms/steps/research/colloquia_and_seminars/colloquia/bestanden/2013-2014/CS88_PIERSON.pdf
- 109) POKOL 2001 = Pokol Béla: Miért nem volt Németországban “alapjogi forradalom”. Jogelméleti Szemle, (3)2001 (online) <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol7.html>
- 110) POOLE 2009 = Thomas Poole: The Devil's Account: Men, Morals, and Constitutional Goods. LSE Law, Society and Economy Working Papers 1/2009, 1-23.
- 111) POSNANSKY n.d. = Jeremy Posnansky QC: Hildebrand is dead. Long live Anton Piller! (online) <http://www.farrer.co.uk/Global/Briefings/08.%20Family%20Briefings/Hildebrand%20is%20dead.%20Long%20live%20Anton%20Piller.pdf>
- 112) POULLET 1998 = Yves Poulet: Libertés et société de l'information: le droit de participer à la société de l'information et le droit de s'en exclure. Ubiquité 1/1998, 21-28.

- 113) POULLET 2007 = Yves Poulet: La protection des données: Entre libertés, droits subjectifs et intérêts légitimes. Liber Amicorum P. Martens. Larcier, Bruxelles, 2007, 133-150.
- 114) PROSSER 1960 = William L. Prosser: Privacy. California Law Review. 48(3)1960:383-423. (online)
<http://scholarship.law.berkeley.edu/californialawreview/vol48/iss3/1>
- 115) RE 2014 = Richard M. Re: The Due Process Exclusionary Rule. Harvard Law Review. 127(7)2014:1885-1966 (online) http://cdn.harvardlawreview.org/wp-content/uploads/2014/05/vol127_re.pdf
- 116) RENGEL 2013 = Alexandra Rengel: Privacy in the 21st Century. Brill Online. 2013.
- 117) REUTLINGER 1973 = Mark Reutlinger: Policy, Privacy, and Prerogatives: A Critical Examination of the Proposed Federal Rules of Evidence as They Affect Marital Privilege. California Law Review, 61(6)1973:1353-1394 (online)
<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2568&context=californialawreview>
- 118) RICHARDS – SOLOVE 2010 = Neil M. Richards – Daniel J. Solove: Prosser's Privacy Law – A Mixed Legacy. California Law Review. (98)2010:1887-1924. (online)
<http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1059&context=californialawreview>
- 119) ROGHINA 2012 = Razvan Cosmin Roghina: Transplantulul constitutional. Revista de drept public. (4)2012, 124-141.;
- 120) SÁRKÖZY 2016 = Sárközy Tamás: Személy és személyiségvédelem. Menyhárd Attila – Gárdos-Orosz Fruzsina (szerk.): Személy és személyiség a jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 47-65
- 121) SARTORI 1997 = Giovanni Sartori: Comparative Constitutional Engineering, 2nd edition, New York University Press, 1997
- 122) SCHAUER 2005 = Frederick Schauer: On the Migration of Constitutional Ideas. Connecticut Law Review. (37)2005: 907-919.
- 123) SCHOEMAN 1984 = Ferdinand David Schoeman (ed.): Philosophical Dimensions of Privacy – An Anthology, Cambridge University Press, 1984
- 124) SHAMAN 2006 = Jeffrey M. Shaman: The Right Of Privacy in State Constitutional Law. Rutgers Law Review. (37)2006:971-1085. (online)
<http://lawjournal.rutgers.edu/sites/lawjournal.rutgers.edu/files/issues/v37/4/Shaman.pdf>
- 125) SHEPHERD JR. 1960 = Robert E. Shepherd Jr: Admissibility of Illegally Obtained Evidence in a Civil Case. Washington and Lee Law Review. (17)1960:155-160, (online)
<http://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3519&context=wlulr>
- 126) SHERMAN 2007 = Mark A. Sherman: Webmail at Work – The Case for Protection Against Employer Monitoring. Expresso, 2007 (online)
http://works.bepress.com/marc_sherman/1
- 127) SIMON 1992 = Jonathan Simon: Columbus in the Twilight Zone: Bruce Ackerman's Discovery of the Constitution. Law & Social Inquiry, (17)1992: 501-520. (online)
http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1275&context=fa_cpubs

- 128) SKLANSKY – YEAZELL 2005 = David A. Sklansky – Stephen C. Yeazell: Comparative Law without Leaving Home: What Civil Procedure Can Teach Criminal Procedure, and Vice Versa. *Georgetown Law Journal*. (94)2005:683-730 (online)
http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2718&context=faculty_publications
- 129) SKOVIRA 2003 = Robert Joseph Skovira: The Social Contract Revised: Obligation and Responsibility in the Information Society. Rasool Azari (ed.): Current Security Management and Ethical Issues of Information Technology. IRM Press, 2003, 165-186.
- 130) SOLOVE – RICHARDS 2007 = Daniel J. Solove - Neil M. Richards: Privacy's Other Path: Recovering the Law of Confidentiality. *Georgetown Law Journal*, (96)2007:123-179 (online)
http://scholarship.law.gwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2078&context=faculty_publications
- 131) SOLOVE 2008 = Daniel J. Solove: Understanding Privacy Harvard University Press, Cambridge, 2008
- 132) SOMODY 2013 = Somody Bernadette (szerk.): Alapjogi bíráskodás - Alapjogok az ítékezésben. L'Harmattan, Budapest, 2013.
- 133) SOMODY et al. 2013 = Somody Bernadette – Szabó Máté Dániel – Szigeti Tamás – Vissy Beatrix: Alapjogi igények, alapjogi szabályok: az alapjogi ítékezés egy koncepciója. Somody Bernadette (szerk.): Alapjogi bíráskodás - Alapjogok az ítékezésben. L'Harmattan, Budapest, 2013.
- 134) SONNEVEND 1998 = Sonnevend Pál: Az alapjogi bíráskodás és korlátai. *Fundamentum* (4)1998:79-84.
- 135) SPECTOR 2008 = Horacio Spector: Constitutional Transplants and the Mutation Effect. *Chicago-Kent Law Review*, 83(1)2008:129-144. (online)
<http://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3652&context=cklawreview>
- 136) STANDLER 2012 = Ronald B. Standler: Privacy Violations During Divorce in the USA (2012) (online) <http://www.rbs2.com/dprivacy.pdf>
- 137) STAPLETON 2007 = Jane Stapleton: Benefits of Comparative Tort Reasoning: Lost in Translation. *Journal of Tort Law* 1(3)2007:1-45. (online)
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1015370
- 138) SULYOK 2012a = Márton Sulyok: Putting the Cap on the Gap, Assessing Factors of Efficiency in the Governance of Information Societies. Elena-Mihaela Fodor – Corina Buzdugan – Paul Popovici (eds.): Efficiency of Legal Norms. Editura Hamangiu, Cluj-Napoca, 2012, 357-363.
- 139) SULYOK 2012b = Sulyok Márton: Egy különös házasság története. Papp Tekla (szerk.): A szerződés interdiszciplináris megközelítésben. *Lectiones Juridicae* 3. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012, 47-59
- 140) SULYOK 2012c = Sulyok Márton: Jó állam – jó kormányzás? Hatékonysági tényezők jogi és gazdasági aspektusai az információs társadalom kontextusában. Papp Tekla (szerk.): A jó állam aspektusai, perspektívái. *Lectiones Juridicae* 5. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012, 35-43.
- 141) SULYOK 2014 = Márton Sulyok: 'In All Fairness...': A Comparative Analysis of the Past, Present and Future of Fair Trial Systems Outside of Europe. Attila Badó (ed.): Fair Trial and Judicial Independence – Hungarian Perspectives. Springer, 2014, 101-141

- 142) SÜLYOK 2015 = Sulyok Márton: A tisztességes eljárás és a magánszféra védelme az alkotmányos eszmék migrációjában. Tóth Judit (szerk.): Ünnepi kötet dr. Tóth Károly címzetes egyetemi tanár 70. születésnapjára. Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica. Tomus LXXVII., Szeged, 2015, 501-519.
- 143) SZABÓ 2012 = Szabó Máté Dániel: Az információs hatalom alkotmányos korlátai. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2012
- 144) SZÉKELY 2013 = Székely Iván: Jog ahhoz, hogy elfelejtsenek és töröljenek. Információs Társadalom. 34/2013, 7-27. (online)
http://www.infonia.hu/digitalis_folyoirat/2013/2013_34/i_tarsadalom_2013_34_szekely.pdf
- 145) SZIKLAY 2010a = Sziklay Júlia: Az információs jogok gyökerei a köz- és magánélet dichotómiájában. Jog, Állam, Politika. 2(2)2010:139-158. (online)
<http://dfk-online.sze.hu/images/I%C3%81P/2010/2/Sziklay.pdf>
- 146) SZIKLAY 2010b = Sziklay Júlia: Az információs jogok történeti gyökerei – a köz- és magánszféra kategóriái alapján. DIEP. (1)2010 (online)
<http://dieip.hu/wp-content/uploads/2010-1-07.pdf>
- 147) SZIKLAY 2011 = Sziklay Júlia: Az információs jogok kialakulása, fejlődése és társadalmi hatása. PhD értekezés. PTE ÁJK, Doktori Iskola, Pécs, 2011., 6. (online) <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/sziklay-julia/sziklay-julia-vedes-ertekezes.pdf>
- 148) SZÜTS 2012 = Szűts Zoltán: Az internetes kommunikáció története és elmélete. Médiakutató. 1/2012. (online)
http://www.mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavasz/01_internetes_kommunikacio_tortenete/
- 149) THAMAN 2013 = Stephen C. Thaman (ed.): Exclusionary Rules in Comparative Law. Springer, Dordrecht, Heidelberg, New York, London, 2013
- 150) THAMAN 2013a = Stephen C. Thaman: Balancing Truth Against Human Rights: A Theory of Modern Exclusionary Rules. Stephen C. Thaman (ed.): Exclusionary Rules in Comparative Law, Springer, 2013
- 151) THOMPSON 2013 = Katherine Laura Thompson: Balancing Privacy and Free Speech: A Critique of English Privacy Law under the Human Rights Act, Durham University, 2013. Durham E-Theses Online:
<http://etheses.dur.ac.uk/9398/>
- 152) TOOHEY n.d. = Lisa Toohey: Transplanted Constitutionalism or Transplanted Constitutions? The Application of Transplantation Theory to Constitutional Reform. Pacific Islands Governance Portal Digital Library.
<http://www.governance.usp.ac.fj>
- 153) TRIANTAFYLLOU 2013 = Georgios Triantafyllou: Greece: From Statutory Nullities to a Categorical Statutory Exclusionary Rule. Stephen C. Thaman (ed.): Exclusionary Rules in Comparative Law, Springer, 2013, 261-287
- 154) TRÓCSÁNYI 2014 = Trócsányi László: Az alkotmányozás dilemmái - Alkotmányos identitás és európai integráció. hvg-orac, Budapest, 2014
- 155) TSAI – TEBBE 2009 = Robert L. Tsai – Nelson Tebbe: Constitutional Borrowing. Michigan Law Review, 108(4)2009: 459-522. (online)
http://digitalcommons.wcl.american.edu/facsch_lawrev/126/
- 156) TUSHNET 2003 = Mark Tushnet: The issue of state action/horizontal effect in comparative constitutional law. International Journal of Constitutional Law, 1(1)2003:79-98.

- 157) TUSHNET 2010 = Mark Tushnet: How do constitutions constitute constitutional identity? *International Journal of Constitutional Law*. 8(3):2010:671-676.
- 158) VALACICH – SCHNEIDER 2010 = Joe Valacich and Christoph Schneider (eds.): *Information Systems Today: Managing in the Digital World*, Fourth Edition. Prentice Hall, 2010, p. 12-13. (online)
<https://faculty.psau.edu.sa/filedownload/doc-6-pdf-5fe4dadcd001d8566cd20e6d8a20251-original.pdf>
- 159) VAN AUDENHOVE – CAMMAERTS 2000 = Leo Van Audenhove - Bart Cammaerts: *A new social contract for the information society*. Bart Cammaerts - Jean-Claude Burgelman (eds.): *Beyond Competition: Broadening the Scope of Telecommunications Policy*. VUB, Brussels, 2000.
- 160) VOERMANS 2007 = Wim Voermans: Judicial transparency furthering public accountability for new judiciaries. *Utrecht Law Review*. 3(1)2007:148-159. (online) <https://www.utrechtlawreview.org/articles/10.18352/ulr.42/>
- 161) WATSON 1974 = Alan Watson: *Legal Transplants: An Approach to Comparative Law*. Edinburgh, 1974
- 162) WESTIN 1957 = Alan F. Westin: *Privacy and Freedom*. New York, Atheneum, 1957.
- 163) WILKES 1975 = Donald E. Wilkes, Jr.: *A Critique of Two Arguments Against the Exclusionary Rule: The Historical Error and the Comparative Myth*. *Washington and Lee Law Review*. 32(4)1975:881-917. (online)
<http://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3118&context=wlulr>
- 164) WRIGHT 2014 = Jane Wright: A damp squib? The impact of section 6 HRA on the common law: horizontal effect and beyond. *Public Law* (2)2014:289-305
- 165) ZAKARIÁS 2013 = Zakariás Kinga: Az általános személyiségi jog a német Szövetségi Alkotmánybíróság gyakorlatában. *Jogtudományi Közlöny*, (2)2013:73-87.
- 166) ZIEGLER 2007 = Katja S Ziegler: *Introduction: Human Rights and Private Law – Privacy as Autonomy*. Katja S Ziegler (ed.): *Human Rights and Private Law – Privacy as Autonomy* Oxford, Hart Publishing, 2007 (online)
<http://ssrn.com/abstract=2373111>
- 167) ZUPPO 2012 = Colrain M. Zuppo: Defining ICT in a boundaryless world: the development of a working hierarchy. *International Journal of Managing Information Technology (IJMIT)* Vol. 4, No.3, August 2012, 13-22. (online)
<http://airccse.org/journal/ijmit/papers/4312ijmit02.pdf> (2016. 06. 25.)